

letnik XCIX - leto 1997

10

SLOVENSKI ČEBELAR

leto 1873 - pričetek periodičnega čebelarskega tiska na slovenskem

SLOVENSKI ČEBELAR

Št. 10
1. oktober 1997
letnik XCVIX

glasilo čebelarских organizacij slovenije

v s e b i n a

c o n t e n t s

Janez Mihelič: Čebelarška zveza Slovenije je uspela s kandidaturo - Mednarodni čebelarški kongres Apimondije bo leta 2003 v Sloveniji	263
Matija Šerak: Čebelarjeva opravila v mesecu oktobru	265
Jože Šimec: Čebelarjeva opravila v nakladnem panju v oktobru	267
BOLEZNI ČEBEL	
Milan Meglič: Kolikšno je število varoj v čebelji družini?	268
IZKUŠNJE NAŠIH ČEBELARJEV	
Janez Mihelič: Vseslovensko srečanje čebelarjev v Lu-kovici	270
Čebelarški dan na Kmetijsko-živilskem sejmu v Gornji Radgoni	273
Stane Sajevec: Vpliv velikosti žrela čebelnega panja na donos medu	275
Jože Grabrijan: Jesenski Helenij	275
Slavko Kleindienst: Dodajanje matic po kirerjevi metodi	276
IZ TUJE LITERATURE	
H. Pechhacker: Kakšna je prihodnost kranjske čebele v združeni Evropi?	276
Jože Rihar: Razdeljevalec, dispenzer "FAM LIEBEFELD"	277
H. Reiter: Čebelarški svetovalec	277
ZGODOVINA SLOVENSKEGA ČEBELARSTVA	
Jože Rihar: Ob 40-letnici čebelarškega muzeja v Radovljici	278
Marjan Skok: Čebelarška dediščina je sad tradicije naših dedov	281
V SPOMIN	
Janez Mihelič: Dnevi medu v Polhovem Gradcu	286
IZ DRUŠTVENEGA ŽIVLJENJA	
Rafko Blatnik: Vreme se jim je letos odkupilo	287
Vojko Čeligoj: Čebelarško društvo Ilirska Bistrica slavi dvojje jubilejev	
Iz ilirskobistriške čebelarške preteklosti ...	287
Ivan Bilc	288
Stane Sajevec: Spomin na dolgoletnega profesorja srednje kmetijske šole v Mariboru Franca Lobnika st.	291
MALI OGLASI OBVESTILA	
<i>Slika na naslovni strani: Pred zimo. Foto: M. Debelak</i>	
Janez Mihelič: The Apimondia international congress of beekeeping will take place in Slovenia in the year 2003	263
Marija Šerak: Beekeepers occupations in October	265
Jože Šimec: Beekeeper's occupations in LR hives in October	267
BEE DISEASES	
Milan Meglič: What is the number of varroa mites in bee family?	268
FROM THE EXPERIENCE OF OUR BEEKEEPERS	
Janez Mihelič: Meeting of Slovenians beekeepers in Lukovica	270
Beekeepers day on the Agricultural exposition in Gornja Radgona	273
Stane Sajevec: The influence of hive entrance broadness on honey production	275
Jože Grabrijan: Hellenium	275
Slavko Kleindienst: Kirars requeening metod	276
FROM THE FOREIGN NEWSPAPERS	
H. Pechhacker: What is the future of the carniollian bee in the EU?	276
Jože Rihar: Suspenzer "FAM LIEBEFELD" for formic acid	277
H. Reiter: Beekeepers adviser	277
FROM THE HISTORY OF SLOVENIAN BEEKEEPING	
Jože Rihar: The beekeeping museum in Radovljica, celebrate this year anniversary - forty years of foundation	278
Marjan Skok: Beekeeping inheritance in Slovenia is the result of very rich beekeeping tradition of our grandfathers	281
IN MEMORIAM	
Janez Mihelič: The days of honey in Polhov Gradec	286
FROM THE SOCIETY LIFE	
Rafko Blatnik: The weather was this year very fine	287
Vojko Čeligoj: Beekeepers society Ilirska Bistrica celebrated this year two anniversaries From the history of Beekeeping society Ilirska Bistrica	287
Ivan Bilc	288
Stane Sajevec: A memory of Franc Lobnik	291
SMALL ADVERTISEMENTS NEWS	

Tako smo se slovenski čebelarji predstavili udeležencem kongresa v Belgiji.

Foto: J. Mihelič

ČEBELARSKA ZVEZA SLOVENIJE JE USPELA S KANDIDATURO - MEDNARODNI ČEBELARSKI KONGRES APIMONDIJE BO LETA 2003 V SLOVENIJI

Prof. JANEZ MIHELIČ

Na zadnjem, jubilejnem petintridesetem mednarodnem čebelarskem kongresu Apimondije od 1. do 6. septembra 1997 v Antverpnu v Belgiji - ob tej priložnosti je svetovna čebelarska organizacija slavila tudi stoletnico svojega obstoja - je poleg Španije in Italije, za organizatorja 38. mednarodnega čebelarskega kongresa Apimondije leta 2003 kandidirala tudi Čebelarska zveza Slovenije. Ob koncu kongresa je neposredno pred glasovanjem od kandidature odstopila Italija, tako da so se delegati odločali med dvema organizatorjema, to je Španijo in Slovenijo. Z enaindvajsetimi glasovi so delegati držav članic izbrali za organizatorja medna-

rodnega čebelarskega kongresa leta 2003 Slovenijo, Španija pa je dobila pet glasov. Rezultat nas je navdal s ponosom

Obiskal nas je tudi eden od največjih italijanskih čebelarjev g. Porini.

in veseljem, prepričan pa sem, da tako občutite tudi vsi slovenski čebelarji.

Izbira Slovenije za organizatorja mednarodnega čebelarkega kongresa leta 2003 je za našo državo, slovenske čebelarje, Čebelarstvo Slovenije, slovenske čebelarke strokovnjake, čebelarstvo gospodarstvo in vse druge, ki delujemo na področju čebelarstva, velik uspeh in priznanje za velike zasluge, ki jih imamo slovenski čebelarji pri razvoju čebelarstva v svetu in predvsem v Evropi zadnjih dvesto let. Hkrati je to tudi velika odgovornost za vse, saj želimo organizirati tak kongres, ki se ga bodo vsi udeleženci spominjali po dobri organizaciji, gostoljubnosti in uspešnosti naših čebelarjev in strokovnjakov ter seveda po lepotah naše dežele. Kongres je hkrati tudi velika priložnost za prodajo in reklamo naših čebeljih pridelkov, matic ter čebelarskih in drugih izdelkov in storitev.

Izbira Slovenije za organizatorico kongresa je bila brez dvoma tudi rezultat našega nastopa na kongresu samem in pred njim, saj smo vsem članicam Apimondije že mesec dni pred kongresom poslali posebno zloženko o naši kandidaturi in o možnostih za organizacijo ter jih s prospekti seznanili z našimi naravnimi lepotami. Še posebej pa smo se pripravili za predstavitev na kongresu samem. Ob vходу smo postavili naš informativni prostor, tam pa smo vse dni kongresa obiskovalcem ponujali posebno zloženko, ki jo je izdala ČZS, poleg tega pa tudi letake o Sloveniji ter o slovenskem čebelarstvu in poseben plakat, ki ga je v ta namen prispeval Cankarjev dom iz Ljubljane. Med udeleženci kongresa je zbujal veliko pozornost tudi par iz Žirov, oblečen v narodno nošo, s seboj pa so ga pripeljali čebelarji iz Ilirske Bistrice. V skupini, ki se je med kongresom zelo trudila, da bi bili delegati in obiskovalci obveščeni o naših možnostih za organizacijo kongresa in je zelo veliko storila tudi za promocijo Slovenije ter odločilno pripomogla k končnemu uspe-

hu, so bili, predsednik ČZS Lojze Peterle, podpredsednik inž. Franc Šivic z ženo Silvano, direktor Medexa Aleš Mižigoj, predstavnica Cankarjevega doma Maša Martinčič in urednik Janez Mihelič. Stroške za kandidacijo bo poravnalo ministrstvo za kmetijstvo gozdarstvo in prehrano, za kar se mu zahvaljujemo, še posebej pa seveda kmetijskemu ministru g. Cirilu Smrkolju. Minister je namreč pozdravil odločitev ČZS o kandidaturi, ji v posebnem pismu Apimondiji izrazil svojo podporo ter obljubil sodelovanje pri izvedbi kongresa. Za podporo se zahvaljujemo tudi vsem delegacijam, ki so glasovale za našo kandidacijo, in teh ni bilo malo, saj smo dobili veliko večino glasov, vodstvu in predstavnici Cankarjevega doma g. Maši Martinčič, ker je delegatom na skupščini prepričljivo predstavila ljubljanski kongresni center in Alešu Mižigoju, ki je sodeloval v pogovorih s tujimi delegati. K tako dobremu rezultatu glasovanja sta zelo veliko prispevala tudi nastopa predstavnikov ČZS na generalni skupščini Apimondije. Predsednik Lojze Peterle je zelo argumentirano utemeljil kandidacijo Slovenije, inž. Franc Šivic pa je z diapozitivi predstavil naše čebelarstvo in lepote Slovenije.

Tudi sicer je bil jubilejni kongres Apimondije v Belgiji za Slovence uspešen. Čebelarstvo Polhov Gradec, ki ga vodi inž. Malči Božnar, je namreč prejelo najvišje priznanje, to je zlato medaljo, za svojo kolekcijo embalaže in to med več kot stopetdesetimi vzorci z vsega sveta. Brez dvoma gre za izreden uspeh in zanj zaslužijo vse priznanje tako vodstvo kot oblikovalci. Tudi naša čebelarstva revija Slovenski čebelar je v močni konkurenci prejela častno diplomu. Tega priznanja žirije Apimondije smo v uredništvu še posebej veseli, saj je to priznanje uredništvu in vsem sodelavcem revije kot tudi slovenskemu čebelarstvu.

Na kongresu so sodelovali tudi naši čebelarski strokovnjaki in čebelarji s pos-

terji. Janko Božič in Ida Glinšak sta pripravila poster o opazovanju vedenja matice med praho kot primeru klasičnega znanstvenega opazovanja pomembnega za razvoj čebelarstva tehnologije, Janez Poklukar je na svojem posterju prikazal izvoz čebeljih matic kranjske pasme iz Kranjske v obdobju avstro - ogrske monarhije, Aleš Gregorc je pripravil poster o citologiji celic čebelje ličinke, Šnajder, Zagorc in Sedej so predstavili poster o odnosu med krajevnim izvorom rastlin in koncentracijo žveplovih ionov v vzorcih medu, Bojan In Drago Korbar sta na posterju predstavila svojo knjigo V vrtincu čebel, mentor Franci Marolt pa je predstavil delo čebelarstvih krožkov v Sloveniji in svojo znano sliko čebelja obleka. Na tem kongresu se niso predstavili izdelovalci in naša čebelarstva podjetja, ker je bil razstaveni prostor, žal, veliko premajhen za vse in tudi prostorsko manj primeren, pa tudi cene razstavnega prostora so bile zelo visoke.

Kongresi Apimondije so praviloma vsako drugo leto, in to izmenično v Evropi in v ostalih delih sveta. Znana sta tudi že organizatorja prihodnjih dveh kongresov. Leta 1999 bo kongres v Vancouveru v Ka-

nadi, leta 2001 pa v Johannesburgu v Južni Afriki. Kongresov se udeležuje povprečno 6000 obiskovalcev, od tega jih večina pride za en dan, približno 2000 pa je stalnih udeležencev kongresa predvsem strokovnjakov, ki sodelujejo na kongresu vseh šest dni. Na zadnjem kongresu je bila udeležba zelo dobra saj je bila gneča povsod velika. Veliko obiskovalcev, predvsem domačih čebelarjev in iz sosednjih držav, si je prišlo ogledat le razstavo. Sicer pa so se kongresa udeležili strokovnjaki in čebelarji iz vseh celin. Med obiskovalci je bilo tudi precej slovenskih čebelarjev. Nekateri so prišli v lastni organizaciji, drugi pa so se pripeljali z dvema avtobusoma iz Ilirske Bistrice in Ljubljane. Naši čebelarji so bili zadovoljni s tem, kar so videli na čebelarstvi razstavi saj je bilo prikazanih precej zanimivosti in novosti, predvsem v opremljenosti ter novih izdelkih iz medu in drugih čebeljih pridelkov. Najbolj pa so bili presenečeni nad cenami evropskega medu, saj so le te vsaj enkrat višje od naših.

Prihodnjič pa kaj več o kongresu samem in dogajanjih na sedmih strokovnih komisijah kongresa in novostih na čebelarstvi razstavi.

K sodelovanju vabimo vse, ki želijo na kakršen koli način pomagati pri pripravah in izvedbi 38. Svetovnega čebelarstvenega kongresa Apimondije leta 2003 v Sloveniji. Prosimo vas, da nam pisno ali telefonsko (061 210 992) sporočite VAŠ NASLOV IN PODROČJE DELA, na katerem želite sodelovati.

S skupnimi močmi bomo zagotovo pripravili uspešen kongres!

ČZS

ČEBELARJEVA OPRAVILA V MESECU OKTOBRU

MATIJA ŠERAK

Oktober je sicer že jesenski mesec, ko v čebelji družini ne bi imeli kaj iskati, če nas letos ne bi presenetil močan izbruh varoe. Prav zato bomo imeli čebelarji oktobra še precej dodatnega dela, tudi če odmislimo dodatne stroške zaradi slabe letine. Če ste upoštevali dosedanja navodila, uredili gnezda tako, da je starejše satje z zalego v sredini panja, novo, manj kot trikrat zale-

ženo, pa ob straneh, ter pravočasno in dovolj nakrmili čebele (12 - 15 kg na AŽ panj), lahko mirno pričakujete pomlad. Ker se je letos ponekod pojavilo pozno hojevo medenje, znova opozarjam tiste čebelarje, ki imajo v panjih nad zalego vence hojevega medu, naj takšne sate obrnejo za 180 stopinj, tako da bodo venci s hojevim medom pod zalego. Čebele naj dokrmijo z

Vedno več čebelarjev pri nas se odloča za prevoz čebel s kontejnerji. Foto: Sapač

gosto, toplo sladkorno raztopino. V normalnih razmerah je treba čebele nakrmiti že ob koncu avgusta in septembra. V takšnih razmerah pa je pozno krmljenje manj tvegano kakor zazimitev z neprimernim medom. Sicer pa smo nekoč, ko je na naših poljih še cvetela ajda, čebele normalno dokrmili šele v začetku oktobra. Glede poznojesenskega zatiranja varoe se držite navodil vašega območnega veterinarja. Tega pomembnega opravila nikakor ne smete opustiti.

Medišča panjev so bila letos le redkokje polna, le izredno močne družine so dale eno točenje, turi pri g. Debelaku iz Bleda. Foto: J. Mihelič

Čebelarji različno zazimujemo čebele. Nekateri samo v plodišču, drugi v medišču, tretji pa kar v obeh etažah. Nekateri raztovarjajo panje s tovarnjakov v čebelnjake, drugi pa jih zimimo kar na njih. Sam zazimim prvo vrsto na tovarnjaku v medišču, tako da satje iz plodišča zamenjam s satjem iz medišča. Srednja vrsta ostane takšna, kot je. Zgornji vrsti pa izpraznim medišča, odberem boljše sate in z njimi zamenjam slabo staro satje iz spodnjih dveh vrst. To delo pa ni težavno, ker pri vsakem točenju odberem sate, ki jih vrnem v medišče, in sicer tako, da boljše dajem na levo stran, slabše pa na desno ob gradilnik, ki je v vsakem medišču kot skrajni desni sat. Poleti je to praktično, ker ob prestavljanju ne iščem dobrih satov v medišču, zdaj pa slabe sate zamenjam z boljšimi. To delo lahko opravimo še pozno jeseni, ko se čebele že umaknejo iz medišč. Izloženo satje je treba čim prej prekuhati. Če to delo opravljamo zunaj, mora biti temperatura že precej nizka, da čebele ne izletavajo.

Zdaj imamo na voljo kakovostne parne posode za kuhanje starega satja in voščin, pri tem pa uporabljamo plinski gorilnik. Zato lahko prekuhavamo staro satje v vsakem letnem času in se tako izgonemo nadležnim veščam. Takšen kuhalnik je primeren za manjša čebelarstva ali več manjših čebelarjev, ker se hkrati kuha le 20 - 22 satov. Kuhanje traja od 20 do 30 minut. Satja ni treba izrezovati iz satnikov, saj se tako tudi ti razkužijo in očistijo za morebitno nadaljnjo uporabo. Tako pridobljen vosek je zelo čist in kakovosten.

Končno zazimljenje čebel ta mesec, razen morda kje na Gorenjskem, še ni potrebno, zlasti ne na Primorskem, ker bi s prehitrim odevanjem podaljšali zaleganje. To pa ni zaželeno, saj je prav pozna zalega največja nevarnost za razvoj zimske varoe. Z uničevanjem varoe smo iz naših čebelnjakov popolnoma pregnali tudi nekoč tako nadležno čebeljo uš, ki je pozno jeseni nadlegovala matico. Na njenem oprsju se je nekdanj drenjalo tudi po 20 uši in prestrezalo hrano, s katero so čebele hranile matico.

Zdaj je treba poskrbeti za zavarovanje pred majhnimi poljskimi glodalci. Najbolj

nevarna je poljska rovka, saj si v panju včasih privoščiči kar zimsko domovanje. Družina s takšno sostanovalko preživi le izjemoma, ker jo rovka vznemirja z nenehnim glodanjem novih rovov na satju, na katerem išče hrano. Najraje se hrani s cvetnim prahom in včasih se v panju tako zredi, da ne more skozi žrelo ven. Vdor rovke preprečimo s kovinsko zaporo, ki jo pritrdimo na žrelo panja. V čebelnjaku in prevoznem čebelnjaku je treba pravočasno nastaviti mišji strup, vendar ta ne sme biti v dosegu domačih živali. Strup je treba nastaviti tudi v kabino tovornjaka, ker miši prav rade gnezdiijo v oblazinjenih delih sedežev.

Tudi koledarsko leto gre h kraju, zato nam ostane le še pregled prihodkov in od-

hodkov našega letošnjega čebelarjenja. Končne številke bodo letos pri večini čebelarjev rdeče. Le nekaj čebelarjem bo izračun pokazal vsaj pozitivno ničlo. Letošnje pozno medenje hoje nas lahko navdaja z upanjem, da se bodo pasovi, v katerih je letos medila hoja, prihodnje leto razširili na vsa območja. Kdor je letos pridelal med, ga bo lahko (drago) prodal. Po napovedih prodajalcev medu ob "dnevu čebelarjev" na radgonskem sejmu se bo cena medu v trgovini do konca leta zvišala na 1.000 SIT za kilogram, zato se bo zvišala tudi pri čebelarjih na domu. Če se na tržišču ne bo pojavil cenen uvožen med iz Azije in Južne Amerike. Nekoč je bila orientacijska cena medu pri čebelarjih enaka ceni litra vina v gostilni. Presodite!

ČEBELARJEVA OPRAVILA V NAKLADNEM PANJU V OKTOBRU

JOŽE ŠIMEC

Ta mesec najlaže združujemo družine. Po potrebi preverimo zlasti lahke družine. Tudi testno dimljenje proti varozni ne bo odveč. Ob lepem vremenu čebele v začetku oktobra še vedno dražilno krmimo z 1 dl raztopine, pozneje pa ne več. Dražilno krmjenje pa nam ne bo prav nič koristilo, če je matica slaba ali celo stara. Brez razmišljanja tako družino takoj prek sloja časopisnega papirja združimo z močnejšo družino. Kako jeseni spoznamo mlado matico? Prav po obilnem zaleganju.

Če najdemo trotovsko družino, jo neposredno pred sončnim zahodom odnesemo 10 m stran. Na njeno mesto vstavimo narajeno družino z mlado matico. Trotovsko družino nato razderemo in vse čebele ometemo na rjuho. Čebele iz totovca bodo odletele nazaj v prejšnji panj, razen trotovk. Da se pomirijo, jim zvečer dodamo nekaj sladkorne raztopine. Če ni dovolj medenega satja, jih po potrebi ob lepem vremenu dokrmimo za zimsko zalogo.

Po mojih izkušnjah je oktobra po trgatvi grozdja čebelam nujno dodati najmanj 5 kg raztopine. Pri nas čebele v tem obdobju prinašajo grozdni sladkor, vendar je ta za

zimsko prehrano čebel škodljiv. Zlasti letos spomladi je bilo to očitno, saj je griza že jeseni zdelala nekaj družin. Družinam dodamo 5 do 10 kg sladkorne raztopine za zimsko zalogo. Najpozneje 20. oktobra preuredimo zamujene družine. Vse družine so v dveh normalnih ali polovičnih nakladah. Če imamo močnejše družine v dveh nakladah, bo prihodnje pomlad za razvoj idealno, če bodo imele 10 kg hrane zgoraj in vsaj 6 kg hrane spodaj.

V tem mesecu panjev nikoli ne ogrevamo. Pod pokrov jim dodamo le material, ki vpija vlago. Iz izkušenj vemo, da čebelam najbolj škoduje vlažnost, nikoli pa hladnejši zrak.

Za poskušnjo sem lani jeseni prezimil eno močnejšo družino v štirih nakladah normalne mere. Od sredine avgusta v to družino nisem posegal, le zavaroval sem jo pred varozo. Medenega satja nisem preurejal, ampak sem čebele večkrat krmil. Takšno družino sem tudi zazimil. V začetku aprila letos sem ugotovil, da je ta družina najmočnejša in da sploh ni rojila, ampak samo prelegala. Donos medu v tej družini bo kljub slabi letini zadovoljiv.

Bolezni čebel

KOLIKŠNO JE ŠTEVILO VAROJ V ČEBELJI DRUŽINI?

MILAN MEGLIČ

Za vsakega čebelarja je poglavitno vprašanje, kolikšno število varoj je v čebelji družini. Čebelar si mora na to vprašanje znati odgovoriti zaradi spoštovanja do čebel ter spoštovanja do sebe in do soseda - čebelarja.

Dejstvo je, da je varoa navzoča v vsakem čebelnjaku in vsakem panju. Če kdo trdi, da v njegovih čebeljih družinah varoe ni, je to neodgovorno zavajanje samega sebe in okolice.

Če bodo čebelarji vedeli, kolikšno je število varoj v panjih, bodo lahko pravočasno ukrepali, tako da čebelje družine zaradi tega zajedavca ne bodo propadale. Če pa se bo to vendarle zgodilo, bo to dokaz čebelarjeve nezrelosti, njegovega neznanja in njegove neodgovornosti.

Kdo je v Sloveniji pristojen za to, da čebelarje seznanj z najnujnejšim znanjem o varoi? Prav gotovo je to predvsem vodstvo čebelarске družine ali društva, saj mora za svoje člane skrbeti tako, da bodo le-ti kolikor mogoče uspešno čebelarili.

Čebelarjeva poglavitna želja naj bo predvsem, da bi imel jeseni v čebelji družini čim manj varoj, saj bo prezimovanje le tako uspešno. Le minimalno število varoj v čebelji družini jeseni zagotavlja, da spomladi in v pašnem obdobju ne bo treba izvajati korenitih zatiralnih ukrepov.

Zatiranje varoe zgodaj spomladi je znamenje, da čebelar problema varoe ne jemlje dovolj resno. Še bolj neresno oziroma neodgovorno je v pašnem obdobju zatirati varoo s kemičnimi sredstvi, saj ti puščajo škodljive ostanke v vosku, medu, propolisu itd.

Če je pozno jeseni v panju preveč varoj, čebelar s tem otežuje prezimovanje čebel, zavira normalen spomladanski razvoj čebelje družine, to pa je tudi vzrok, da čebele ne izrabijo spomladanske paše.

Poleg ugotavljanja navzočnosti varoj v čebelji zalegi ali na čebelah lahko število

varoj v čebelji družini ugotovimo tudi s testnimi vložki. Dober testni vložek je tisti, ki čebelam onemogoča odnašanje odpadlih varoj. Test lahko opravimo na dva načina:

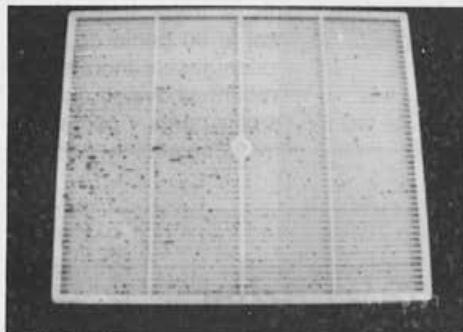
1. S testnim dimljenjem z enim od uradno dovoljenih sredstev, letos npr. s hemo-varom. Pol ure po dimljenju izvlečemo testni vložek, na katerega so odpadle samo varoe, ki so bile med dimljenjem na čebelah. Če je v določenem letnem času 20 odstotkov varoj na čebelah, 80 odstotkov v zalegi, lahko na podlagi tega sklepamo, koliko varoj je po dimljenju še ostalo v čebelji družini.

2. Kdor strupenih pripravkov ne želi uporabljati niti za testiranje - in takih je na srečo tako v svetu kot pri nas čedalje več - lahko ugotavlja število varoj v čebelji družini na podlagi naravnega odpadanja. Strokovnjaki so dokazali, da obstaja povezava med številom naravno odpadlih varoj in skupnim številom varoj v panju. V literaturi je pogosto omenjen t.i. faktor 120. To pomeni, da število naravno odpadlih varoj na dan pomnožimo s faktorjem 120 in tako dobimo skupno število varoj v panju. Zaradi večje natančnosti naj bo testni vložek v panju teden dni. Opozorjam pa, da čebele ne smejo imeti dostopa do varoj, saj bi jih odstranile iz panja.

Na podlagi ocene števila varoj v panju bo čebelar izvajal potrebne ukrepe za zatiranje varoe, tako da bo, če bo to potrebno, število varoj zmanjšal pod neškodljivo mejo.

V obdobju, ko postaja varoa odporna na nekatera sredstva za zatiranje, je nujno vedeti, kolikšno število varoj je po zatiranju še ostalo v panju. Če bomo vedeli, koliko varoj je po poletno-jesenskem zatiranju še ostalo v panju, nam čebele ne bodo propadale zaradi naše nepoučenosti ali morda celo zaradi zavajanja glede učinkovitosti nekaterih sredstev za zatiranje varoe. Prav to se je zgodilo sicer zelo previdnim

Plastičen testni vložek, ki ga izdeluje g. Medja iz Jesenic je zelo primeren za ugotavljanje osipa varoje.

Po odstranitvi mrežice preštajemo varoje, ki so odpadle v sedmih dneh. Foto: M. Meglič

Oktober, najmanj dva tedna po končanem zatiranju, preverimo število varoj s testnimi vložki, zaščiteniimi z mrežo. Testni vložek naj bo v panju teden dni.	
Dnevni naravni osip varoe v oktobru	Potrebni ukrepi
manj kot 0,2 varoe/dan	Niso potrebni nobeni dodatni ukrepi.
0,2 - 1 varoa/dan	Prihodnje leto so potrebni biotehnični ukrepi.
več kot 1 varoa/dan	Potrebno je dodatno zatiranje, npr. z oksalno kislino, in to v obdobju brez zalege. V takem primeru biotehnični ukrepi prihodnje leto niso potrebni.

Švicarjem na območju Tessina (švicarska pokrajina) ob meji z Italijo, kamor je iz Italije najprej prodrla varoa, odporna na bayvarol in apistan - o tem piše (Schweizerische Bienen - Zeitung, št. 8/1997).

Za naše čebelarje ugotavljanje števila varoj ne bi smel biti pretrd oreh, saj je vaje natančnega dela. Po potrebi naj odgovorni čebelarji ali še bolj izurjeni čebelarji v okviru družen ali društev to prikažejo na praktičnih primerih. Na ta način bomo čebelarji v Sloveniji uvedli splošen sistem nadzora, vanj pa bomo vključili tudi veterinarje - pospeševalce. Tak splošen sistem nadzora je v Sloveniji potreben iz dveh razlogov:

1. Rezistenca - odpornost varoe na kemična sredstva za zatiranje lahko povzroči propad čebeljih družin. Čebelarji zatirajo varoo npr. z več let učinkovitim sredstvom na podlagi piretroidov (npr. s fluvalinatom). Odpornost varoe na ta sredstva se ne pojavi čez noč, temveč se po informacijah v strokovni literaturi s časom povečuje, čebelar pa je ne zazna pravočasno. Ko odpornost doseže kritično mejo, čebelar zaznami čebele v dobri veri, da je, kot že nekaj let nazaj, varoo v panju uničil, v resnici pa pozno jeseni ali prihodnjo pomlad kljub za-

tiranju z omenjenimi sredstvi doživi žalosten in sramoten propad čebeljih družin.

2. V želji po večji kakovosti medu in drugih čebeljih pridelkov v svetu in tudi pri nas v boju proti varoi čedalje več čebelarjev uporablja alternativna sredstva, predvsem mravljinčno kislino. Izkušnje v Sloveniji že kažejo, da uporaba mravljinčne kisline sploh ni zapletena, vse je stvar organizacije in želje, da bi bili čebelji pridelki brez škodljivih ostankov kemičnih zdravil. Učinkovitost zatiranja varoe z mravljinčno kislino se je v zadnjem času povečala, kljub temu pa mravljinčna kislina varoe ne uniči v celoti. Uspeh zatiranja z mravljinčno kislino je zelo različen, odvisen je od številnih dejavnikov: od zunanje temperature, od moči družine, od tipa panja, od koncentracije itd. Da ne bi čebelarji potem, ko prenehajo uporabljati mravljinčno kislino ali druga alternativna sredstva, doživeli neljubega presenečenja, morajo po končanem zatiranju z mravljinčno kislino ali drugimi alternativnimi sredstvi število preostalih varoj ugotavljati vse dotlej, dokler znanost ne bo razvila učinkovitejšega načina zatiranja ali dokler se naša čebela ne bo sposobna sama braniti pred tem zajedavcem.

V tabeli povzemam recept ugotavljanja uspešnosti zatiranja varoe in dodatne ukrepe, ki so jih letos predstavili v Sekciji za čebele v Liebefeldu v Švici skupaj z uporabo njihovega hlapilnika (FAM-Liebefeld) za zatiranje varoe z mravljinčno kislino:

V obeh primerih je treba testirati več družin. Število varoj je od panja do panja različno. Zlasti v pozni jeseni moramo računati tudi na morebitno vnovično okužbo, to je na prenos varoi iz panja v panj oziroma iz čebelnjakov v čebelnjak (ropanje itd.).

Izkušnje naših čebelarjev

VSESLOVENSKO SREČANJE ČEBELARJEV V LUKOVICI

prof. JANEZ MIHELIČ

Čebelarско društvo Lukovica je 15. avgusta 1997 v Lukovici (na prireditvenem prostoru v gozdličku pod nedokončanim čebelarškim izobraževalnim centrom - ČIC) organiziralo zanimivo strokovno in družabno srečanje vseh slovenskih čebe-

larjev. S tem so želeli člani in vodstvo Čebelarškega društva Lukovica s predsednikom g. Albinom Zajcem na čelu opozoriti čebelarje na že več kot dvajset let star problem, to je na nedograjeni objekt, sicer last vseh slovenskih čebelarjev, na Brdu

Pogled na prireditveni prostor v gozdličku nad Lukovico, kjer so se zbrali čebelarji.

Foto: J. Mihelič

Strokovni del prireditve je povezoval Matej Blejc iz Mengša.

Čebelarje je v imenu ČD Lukovica pozdravil predsednik društva Albin Zajc.

Priveditve se je udeležil tudi predsednik ČZS g. Lojze Peterle, ki je izrekel priznanje organizatorjem.

Foto: J. Mihelič

pri Lukovici, saj stavba že vrsto let propada in ne služi svojemu namenu.

Srečanja se je udeležilo približno štiristo čebelarjev, predvsem iz osrednje Slovenije, manj pa je bilo obiskovalcev iz drugih krajev, čeprav so si organizatorji zelo prizadevali, da bi se prvega srečanja udeležilo čim več čebelarjev iz vseh krajev naše domovine. Nanj so se tudi temeljito pripravili in v priprave vložili veliko truda in zagnanosti. Udeležila sta se ga tudi predsednik Čebelarke zveze Slovenije g. Lojze Peterle in predstavnik občine Lukovica. Priveditev je odprl predsednik ČD Lukovica g. Albin Zajc. Pozdravil je vse navzoče in jim zaželel prijetno počutje in čim več no-

vega znanja. Nato je spregovoril predsednik ČZS Lojze Peterle in poudaril, da je temelj uspešnega čebelarjenja znanje, zato je ta prireditev pomemben prispevek k prizadevanjem, kako čebelarje čim bolj izobraziti. Pohvalil je tudi zamisel o organizaciji vseslovenskega srečanja čebelarjev, saj so pred njimi in čebelarstvo organizacijo pomembne naloge, med temi tudi do-

Čebelarški pospeševalec g. Jelenc dr. vet., med. je čebelarjem prikazal postopek dimljenja čebel s hemovarjem.

Uvodno predavanje o novostih v biologiji varoje pa je imel dr. Aleš Gregorc. Foto: J. Mihelič

graditev stavbe čebelarskega doma na Brdu pri Lukovici; za to namreč zdaj obstaja jo realne možnosti.

Organizatorji so prireditve razdelili na dva dela: dopolne so pripravili strokovno srečanje o zdravstvenem varstvu čebel, popoldne pa kulturni program in zabavo s plesom. O novejših odkritjih v zvezi z biologijo varoe je dopolne najprej spregovoril dr. Aleš Gregorc. Po predavanju so na okrogli mizi, ki jo je vodil g. Matej Blejc, sodelovali veterinarji-specialisti za čebelje bolezni: dr. vet. med. Janez Jelenc, dr. vet. med. Jože Gabrovšek, dr. vet. med. Drago Goručan, dr. vet. med. Jože Matavž in čebelar Milan Meglič. Le-ta je govoril o uporabi mravljinčne kisline kot alternativnem sredstvu za zatiranje varoze. Ob koncu je g. Jelenc prikazal dimljenje čebel s hemovarjem, ki vsebuje tudi aktivno snov amitraz.

Skupna ugotovitev je bila, da je varoza ponekod spet postala večji problem, ker je postala odporna na piretroide, in da je najbolj ogrožena Primorska. Zato se je veterinarska služba odločila za uvoz hemovarja, ki vsebuje aktivno snov amitraz. Novo sredstvo so nekateri čebelarji že uporabili in so z njegovim učinkom zadovoljni. Z njim trikrat zadimimo čebele v presledku petih dni. Čebelar pa mora biti zelo previden, saj ne sme vdihavati amitraznega dima, ker je zelo strupen in povzroča tudi raka. Veterinarji zato priporočajo uporabo posebnih mask, zlasti pri večjem številu panjev, ali delo na prostem. Seveda lahko panje dimimo le, če smo med že iztočili. Tudi čebelarji, ki bodo zaradi preproste uporabe še uporabljali fluvalinatne ploščice (te so več kot deset let reševale čebelje družine v Sloveniji), lahko pozno jeseni za testno dimljenje čebel uporabijo hemovar. Tako boste lahko ugotovili, seveda če boste uporabljali testne vložke in prešteli odmrle varoe, ali se je tudi v vašem čebelnjaku že pojavila odpornost na fluvalinat. Testiranje družin pa je mogoče tudi s štetjem naravno odmrlih varoj v enem tednu. Če jih pri testiranju odpade preveč, moramo seveda nemudoma ukrepati in zamenjati sredstvo za uničevanje varoje. Veterinarji so priporočali tudi uporabo registriranih

zdravil, kajti pri uporabi doma narejenih sredstev za zatiranje varoze (ta so sicer veliko cenejša od registriranih) nosi vso odgovornost čebelar sam.

Čebelarji so izrazili svoje nezadovoljstvo zaradi počasnega saniranja žarišč hude gnilobe, predvsem okoli vzrejališč matic, ter zaradi zapiranja pasišč na akaciji zaradi nenadnega odkritja žarišč neposredno pred cvetenjem akacije in preklicem zapor po prenehanju cvetenja oziroma medenja. Čebelar Milan Meglič je poročal o najnovejših ugotovitvah tujih strokovnjakov pri uporabi alternativnih sredstev za zatiranje varoe in o domačih izkušnjah.

Ni se strinjal s propagiranjem uporabe izjemno strupenih snovi, kot to priporoča veterinarska služba, saj ne morejo zagotoviti neoporečnih čebeljih pridelkov, to pa je cilj čebelarjenja. Po njegovem mnenju najmanj onesnažuje čebelje pridelke mravljinčna kislina, zato jo tudi v svetu vse več uporabljajo za zatiranje varoe. Novi hlapilniki, ki so jih izdelali v Švici, dokaj učinkovito zatirajo varoo, če upoštevamo navodila proizvajalcev. Po njegovem mnenju bo vse več čebelarjev uporabljalo mravljinčno kislino, veterinarska služba pa jo mora tudi propagirati in čebelarje naučiti, kako naj jo pravilno uporabljajo. Veterinarji so se strinjali, da je pridelava zdravih čebeljih pridelkov tudi njihov cilj, zato podpirajo uporabo mravljinčne kisline.

Potem je Janez Jelenc na panju z družino prikazal praktično dimljenje čebel s hemovarjem. Čez pol ure je kljub večkratnemu predhodnemu dimljenju odpadlo sedem varoj. Nato pa je g. Matej Blejec v bližnjem čebelnjaku prikazal dimljenje z dihanjem z dodatkom amitraza.

Sledil je družabni del prireditve z bogatim kulturnim programom in plesom. Za hrano in pijačo je bilo dobro poskrbljeno, žal pa se je tega dela prireditve udeležilo le manjše število čebelarjev. V celoti gledano je prireditev zelo uspela, zato pričakujemo, da bo postala tradicionalna. Srečanje bo lahko velika spodbuda za dograditev čebelarskega doma, to pa bo vsem slovenskim čebelarjem omogočilo boljše in bolj strokovno izobraževanje.

ČEBELARSKI DAN NA KMETIJSKO-ŽIVILSKEM SEJMU V GORNJI RADGONI

prof. JANEZ MIHELČ

V okviru mednarodnega kmetijsko-živilskega sejma v Gornji Radgoni od 23. do 31. avgusta letos so prvo nedeljo že tradicionalno pripravili dan čebelarjev. Organizator sejma je letos zaupal organizacijo čebelarškega dne Kmetijskemu inštitutu Slovenije, pri organizaciji pa je sodelovalo tudi vodstvo Čebelarškega društva Gornja Radgona. Naslov letošnjega seminarja je bil "Možnosti za zaščito slovenskega medu". Čebelarje in goste je pozdravil dr. Janez Poklukar, sicer povezovalac strokovnega srečanja v kulturnem domu v Radgoni. Udeležilo se ga je približno stopenjšetdeset čebelarjev, predvsem iz Štajerske in Prekmurja, kljub temu pa je bila dvorana zasedena le do polovice. Vzrok nekoliko slabšega letošnjega obiska je bila verjetno premajhna dvorana na lanskem seminarju, saj se čebelarji še dobro spominjamo, da zaradi hude gneče ni bilo mogoče normalno spremljati predavanj. Zato se je organizator letos odločil za večjo dvorano, kar je zelo pohvalno.

Seminarja se je udeležil tudi minister za kmetijstvo Ciril Smrkolj. Kot je poudaril, je pomemben del kmetijstva tudi čebelarstvo, zato mu bo kmetijsko ministrstvo v prihodnje še bolj pomagalo. Kljub temu da je zdaj s carinami dobro zavarovano pred tujo konkurenco, to ne bo trajalo dolgo. Srednjeevropske države, podpisnice sporazuma o prosti trgovini CEFTA - podpisala ga je tudi Slovenija - predvsem Češka in Slovaška, zahtevajo od nas, naj čim prej sprostimo trgovanje s kmetijskimi pridelki. Po mnenju ministra Smrkolja je zelo pomembno, da je slovenski, sicer zelo kakovosten med, zavarovan z ustrežno blagovno znamko, ki mora dobiti zaupanje kupcev. Za to pa so potrebne dobra reklama, stalna kakovost, predvsem pa dobra organizacija pridelovalcev. Ministrstvo ima za te namene posebna sredstva, ki jih deli na podlagi razpisa. Ob koncu je minister Smrkolj čebelarjem zaželel veliko uspeha v prihodnje.

Prvi je o položaju slovenskega čebelarstva v primerjavi s čebelarstvom v Evropski uniji in v svetu spregovoril dr. Janez Poklukar. Na Inštitutu so več let zapored izraču-

navali povprečen pridelek medu na čebeljo družino v Sloveniji - po statističnih podatkih je ta 16,6 kg. Slovenski čebelar oskrbuje z medom povprečno 93 gospodinjstev. Gostota čebel v Sloveniji je podobna tisti v EU. Starostna struktura slovenskih čebelarjev je precej neugodna, zato lahko v prihodnje pričakujemo nazadovanje čebelarstva, če zanj ne bomo zainteresirali mladih. Mladi pa bodo čebelarili le, če bo ta dejavnost ekonomsko zanimiva.

Mag. Mira Zupanc Kos z ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano je spregovorila o evropski zakonodaji, ki obravnava področje živil in medu. Kot je povedala, le-ta ne predpisuje posebnega varstva čebeljih pridelkov, zato večina dežel varuje živila z blagovnimi znamkami, prav tako pa tudi med. Kot primer naj navedem, da Nemška čebelarska zveza letos praznuje že osemmdesetletnico obstoja nemške blagovne znamke za med. Tudi ČZS je že pred desetimi leti izdelala blagovno znamko za med naših čebelarjev, vendar jo bomo zdaj morali posodobiti. Žal jo uporablja premalo čebelarjev. Zaradi večje konkurence bo verjetno spet postala zanimiva za širši krog čebelarjev.

Mag. Gorazd Urbanija z VURS je poročal o uresničevanju veterinarskih predpisov pri pridelavi medu. Ker je po novem veterinarskem zakonu med obravnavan kot živilo živalskega izvora, bo veterinarska inšpekcija začela nadzirati čebelarske obrate in polnilnice medu ter izdajati posebna potrdila o tem, da čebelarstvo izpolnjuje pogoje za pridelavo zdrave hrane. V pripravi je tudi pravilnik, ki bo natančno določal, katere zahteve bo moralo čebelarstvo oziroma polnilnica medu izpolnjevati. Pravilnik predvideva tri vrste obratov: večje obrate za pridelavo medu, srednje in manjše obrate oziroma pridelavo in prodajo na domu. Glede na velikost obrata bo predpisana tudi stopnja urejenosti. Seveda je odprtih še veliko vprašanj, predvsem glede stroškov, saj vemo, da čebelarstvo ne bo preneslo dodatnih finančnih obremenitev. Upamo lahko le, da bo to prispevalo k izboljšanju kakovosti slo-

Zaščiti slovenskega medu in njegovi ustrezni ceni bo morala ČZS nameniti mnogo večjo pozornost in tudi več sredstev. Cena medu je osnovno vprašanje slovenskega čebelarstva.

venskega medu.

Prof. dr. Anamarija Plestenjak z oddelka za tehnologijo živil pri Biotehniški fakulteti, je prebrala referat z naslovom "Kakovost pridelanega medu v Sloveniji v primerjavi z mednarodnimi standardi". Referat je zbudil veliko zanimanja med udeleženci in navzočimi novinarji, kajti rezultati raziskave so zelo zanimivi. Tako je raziskava pokazala, da so medovi (60), katerih vzorci so bili odvzeti neposredno pri čebelarjih, ustrezali tudi najzahtevnejšim merilom o kakovosti medu. Pokazalo se je, da so zahteve, zapisane tako v slovenskem kot evropskem pravilniku, veliko preohlapne, saj visokokakovostnega medu ne ločujejo od povprečnega ali podpovprečnega. Slabo pa so se odrezali medovi, katerih vzorci so bili odvzeti v trgovinah. Verjetno pri teh ni šlo za domači med, saj so bili pregreti, uničeni pa so bili tudi fermenti, kajti njihove aktivnosti so bile pod dovoljenimi. Tuji medovi v trgovinah so torej zares tudi manj kakovostni, čeprav jih prodajajo skoraj po enakih cenah kot domače medove.

O prizadevanjih za zavarovanje slovenskega medu v čebelarskih organizacijah je

nato spregovoril predsednik za zaščitno znamko medu pri ČZS g. Milan Meglič. Kot je poudaril, da se večina čebelarjev že zaveda, da bodo v konkurenčnem boju lahko uspešni samo s kakovostnim medom, za katerega kakovost bo jamčila blagovna znamka. Zato so nekatera čebelarska društva in tudi ČZS že dejavni na tem področju. Evidentirana pridelava s predpisano tehnologijo, ki jo bodo zaradi znižanja stroškov opravljale čebelarske organizacije oziroma poverjeniki, bo brez dvoma omogočila visoko kakovost. Seveda z možnostjo naknadnega preverjanja kakovosti v prodaji. Kot primer naj navedem prakso v sosednji Avstriji, kjer ima vsako čebelarsko društvo poverjenika za med, ki skrbi za kakovost pridelave čebeljih pridelkov in na svojem območju izdaja blagovne znamke, plačuje pa ga kmetijska zbornica (op. pisca). Čebelarjem mora postati jasno, da so minili časi, ko je med dobro plačeval odkupovalec oziroma trgovec, saj bo ta med plačal le po ceni, ki je na svetovnem trgu, te cene pa so zelo nizke in so primerne za medove srednje in nizke kakovosti. Edina rešitev za naše čebelarstvo je torej prodaja medu z blagovno znamko na domu, in to po ceni glede na kakovost.

Ob koncu je dipl. inž. agr. Dušan Kresal predstavil delo komisije za izdelavo pravilnika o kakovosti medu pri ministrstvu za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano. Komisija je opravila obsežno delo. Tako je primerjala zakonodaje sosednjih držav in držav Evropske unije na tem področju. Pravilnik natančno predpisuje, kaj mora vsebovati nalepka za med in kakšne lastnosti mora imeti med. S tem pravilnikom bodo natančno določene tudi metode analiz. Nekatera merila iz veljavnega pravilnika so zdaj poostriili, večina pa je ostala nespremenjenih. Čebelarji si želimo, da bi pravilnik z naših polic izrinil cenen in nekakovosten uvožen med in omogočil samo uvoz kakovostnega medu. Tako bi lahko s ceno enakovredno konkurirali uvoženemu medu.

Za konec naj povem, da je bil simpozij zelo zanimiv in da je škoda, ker se ga ni udeležilo še več čebelarjev. Brez dvoma bi moral biti interes tako trgovcev kakor tudi čebelarjev prodajati kakovosten slovenski med po čim višji ceni. Upam, da bodo to oboji spoznali čim prej.

VPLIV VELIKOSTI ŽRELA ČEBELJEGA PANJA NA DONOS MEDU

STANE SAJEVEC

V švicarskem čebelarstvu listu SchBZ, št. 4., 1954 (povzeto po "Pčeli" 1971, str. 86) je P. Habriter opisal zelo zanimivo izkušnjo. Čebelaril je z 90 panji, od teh sta bila dva na tehtnicah s povsem izenačenima čebeljima družinama, istega genetskega izvora. Ena od čebeljih družin je v panj prinašala trikrat več medičine kot druga v povsem enakih pašnih okoliščinah. Čebelar je hotel ugotoviti, zakaj se je pojavila ta zanimiva razlika. Nato pa je le opazil, da je tista čebelja družina, ki je prinašala manj medičine, imela zoženo žrelo panja, pri drugi družini pa je bilo žrelo široko odprto.

Da bi se prepričal o vzrokih in posledicah tega pojava in vpliva velikosti panjskega žrela, je zoženo žrelo na široko odprl, drugi družini pa je žrelo zožil na širino slabšega panja. Še istega večera je na tehtnici ugotovil, da je vzrok res v velikosti odprtine žrela. Zdaj je tudi druga družina prinesla trikrat več medičine.

Razlogi za to pa so v naslednjem:

- Pašne čebele delavke pri povsem odprtem žrelu nemoteno izletavajo in vletavajo, hkrati pa je medičina med zgoščevanjem tudi bolje zračena.

- Ta postopek nemoteno in brez večjih težav poteka tudi ponoči oziroma polnih 24 ur na dan, zanj pa je potrebnih manj čebel kot pri manjši odprtini žrela. Znano je, da se pred žreli panjev proti večeru in ponoči naberejo polne brade čebel, s tem pa ovirajo prezračevanje notranjosti panja.

- Pri široko odprtem žrelu v obdobju obilnih donosov medičine v panj je olajšano tudi delo čebel pri predelavi medičine v med.

- Boljše je tudi prezračevanje ob hudi vročini.

- Avtor članka je tudi opazil, da se prinašalna vnema čebel zelo zmanjša, ko čebele napolnijo 75 odstotkov prostornine celic v satju, in to kljub temu da ostajajo pašne razmere enake. Izkazalo se je torej, da sta površina satja in prostornina celic med poglavitnimi dejavniki uspešnih in velikih donosov medičine v panj ter njene predelave, posledično pa tudi uspešnosti letine. (Op. prevajalca: To je že davnega leta 1773 ugotovil naš čebelarški očak Anton Janša v svojem Popolnem nauku o čebelarstvu.)

- Avtor še ugotavlja, da čebele po točenju, približno dva dni po "motenju njihove posesti", niso tako dejavne, kot bi lahko bile.

Opomba prevajalca: Najbolje je vprašanje žrela in v zvezi s tem tudi vprašanje hitrega ukrepanja zoper ropanje tehnično razrešil pokojni velečebelar Franc Kirar iz Malečnika pri Mariboru. Njegove rešitve bi veljalo posnemati pri drugih panjskih sistemih še zdaj. Ob pojavu ropanja je namreč žrelo lahko tako priprl, da sta skozenj mogli samo dve čebeli hkrati, s tem pa je omogočil učinkovito obrambo napadene družine. Odprtino žrela je lahko priprl v nekaj sekundah.

JESENSKI HELENIJ (1. *Helenium autumnale*)

Ta rastlina raste na Kočevskem oziroma pri Kočevski Reki. Gotovo je dediščina naših prednikov - čebelarjev, ki so bili na tem območju zelo aktivni. Na to rastlino me je opozoril g. Ivan Simčič in mi nabral precej semen, tako da sem jih razdelil tudi drugim čebelarjem. Nekateri so mi potožili, da jim seme ni kalilo. Pri tem naj povem, da je treba helenij sejati šele maja, ko se zemlja ogreje. Tudi sam sem ga sejal tako na začetku kot koncu aprila,

vendar je kalila šele tretja setev v prvi polovici maja.

Še eno opravičilo: Iz knjig in katalogov sem bil prepričan, da je helenij vrsta gajlardije, vendar ni tako. Pri prebiranju Slovenskega čebelarja izpred 40 let sem o tem zasledil članek pok. g. S. Raiča. Kot piše, ta rastlina dobro medi in daje obilo cvetnega prahu. Po njegovih besedah se je helenij odlično obnesel v številnih krajih v Nemčiji, saj cveti od začetka avgusta do

sredine oktobra. Je trajnica, odporna proti mrazu oziroma pozebi in ne zahteva posebne nege. Uspeva skoraj povsod. Pri Kočevski Reki je večja površina v bližini gozda. Že razmeroma majhna površina te rastline ugodno, tj. dražilno vpliva na zaleganje matic.

Rastlina zraste do višine enega metra. Sam sem videl tudi po štiri in več čebel na enem cvetu. Rastlina nastavi 150 do 200 cvetnih koškov, njihovi cevasti cvetovi pa

se odpirajo od roba proti sredini. Nisem pa še slišal, da bi to rastlino kje pri nas gojili. Maja letos sem obiskal prijatelja Ivana Simčiča in izkopala sva nekaj korenin, tako da imam helenij zdaj doma na vrtu. Kot sem že omenil, pa je bila uspešna tudi majska setev.

Z omenjenim čebelarjem se je treba dogovoriti, da nabere semena, pa tudi kakšno korenino je mogoče dobiti

Jože Gabrijan

DODAJANJE MATIC PO KIRARJEVI METODI

SLAVKO KLEINDIENST

Pred kratkim nam je predavatelj Janez Brvar poslal "recept" za dodajanje matic (prav takšnega je uporabljal znani čebelar Kirar).

Naberemo enoletne poganjke bezga (bodo naj sočni, približno za prst debeli in jih zrežimo z mesoreznicco. Dobljeno brozgo stisnemo skozi krpo. Na dobljeno količino tako pripravljene "soka" dodamo enako količino domačega kisa. Tekočino pustimo nekaj dni, da se usede, nato pa

odlijemo očiščeno tekočino, jo pretočimo v steklenico in shranimo na hladno (v klet). Pred uporabo dodamo potrebni količini pripravka enako količino navadne vode.

Pred dodajanjem matic razpršimo tekočino po satih in po matici. Gospod Janez Brvar pravi, da je tak način neposrednega dodajanja matic povsem zanesljiv. Pogoj za uspeh pa je, da v panju zagotovo ni matice in da družina ni trotočka.

Pa obilo uspeha!

Iz tuje literature

KAKŠNA JE PRIHODNOST KRANJSKE ČEBELE V ZDRUŽENI EVROPI?

(PECHHACKER H., Avstrija)

Na ozemlju Evropske unije živijo tri avtohtone čebelje pasme:

Apis mellifera carnica, Apis mellifera mellifera in Apis mellifera ligustica. Vsaka pasma ima v svojem naravnem okolju določene prednosti oziroma kvalitete. V Srednji Evropi je najbolj razširjena kranjska čebela (Apis mellifera carnica).

PREDNOSTI KRANJSKE ČEBELE

1. Ima zelo veliko zmožnost prilagajanja. Brez težav preživi mrzle zime v Alpah, pa tudi mile in vlažne v severni Nemčiji. Sicer pa ji najbolj odgovarja srednjeevropski prostor.

2. Gre za edini čebelji rod, ki ga je po sodobnih spoznanjih vzreje mogoče vzrejati v razmeroma velikih strnjjenih populacijah (čebelnjakih).

3. Pri vzreji kranjske čebele so že ocenili zmožnosti dedovanja varootolerance ($h^2=0,300$); varootolerančna vzreja je izvedljiva le v čisti rodovni populaciji.

S tem je bil storjen pomemben korak za nadaljnjo vzrejo kranjske čebele.

Glede na vse to lahko z gotovostjo trdimo: "Kranjska čebela ima prihodnost tudi v združenji Evropi." Ali še bolje: "Kranjska čebela je sinonim za prihodnost čebelarstva v združenji Evropi."

RAZDELJEVALEC, DISPENZER "FAM LIEBEFELD"

dr. JOŽE RIHAR

Maja letos so dali v prodajo preprosto, vnovič uporabno napravo, široko 26 x 25 cm, visoko 16 mm. Sestavljena je iz treh delov: na grobo dno vložimo gobasto tkanino, ima pa tudi pokrov s premičnim vrtljivim vložkom. S premikanjem pokrova postanejo odprtine pokrova bolj ali manj odprte, pokrov pa je mogoče nastaviti na sedem različnih odprtin.

Pokrov naprave preprosto naravnamo tako, da je mravljinčna kislina enakomerno razdeljena nad plodiščem. To je poglavito za delovanje mravljinčne kisline. V panju dosežemo za določen čas tolikšno koncentracijo kisline, da ubije varoe, ne vpliva pa na čebelo.

Pri polnjenju odpremo "dispenser" in nalijemo nanj 130 ml 70-odstotne mravljinčne kisline. Potem ga obrnemo z odprtina mi navzdol ter položimo vodoravno na plodišče.

"Dispenser" je prirejen za švicarski in Dadant-Blatov panj. Temu pa je približno podoben nakladni LR panj. Napravo postavimo pod narobe obrnjen vmesni po-

kov ali pod zračnik. Za AŽ panj bi bilo treba prilagoditi medišče.

Zdravimo teden dni avgusta in 14 dni po 20. septembru.

Z enim zdravljenjem dosežemo 76-85-odstotni učinek, po dveh zdravljenjih pa je učinek približno 96-odstoten.

Teden dni po uporabi preverimo uspeh s štetjem odpadlih varoj, ki so se usule v enem tednu.

Schweizerische Bienen Zeitung, št. 3/1997.
Prevedel in priredil dr. Jože Rihar

ČEBELARSKI SVETOVALEC

(Helmut Reiter, Bienenvater, št. 11, str. 437-438, november 1996)

SREDSTVA ZA ČIŠČENJE VOSKA

Najboljše sredstvo za čiščenje prekuhanega voska je koncentrirana žveplova kislina.

Vosek v kosih razredčimo s tekočo vodo (za 5 do 10 kg voska naj bo v posodi približno 5 cm vode). Vzamemo dovolj dolg lesen ostružek in ga postavimo v posodo. Po ostružku postopno kapljamo žveplovo kislino. Ko smo dodali nekaj kapljic kisline, raztopino premešamo z ostružkom in že lahko opazimo posvetlitev voska. Pogosto se zgodi, da damo v raztopino preveč žveplove kisline. Posledica tega je, da vosek s kislino burno reagira in vzkipi. Na 40 g voska lahko uporabimo največ 3 ml žveplove kisline. Vosek, prečiščen z žveplovo kislino nato še enkrat prekuhamo skupaj z deževnico. Če pri celotnem postopku uporabljamo samo deževnico in posodo iz nerjavečega jekla, bo vosek vedno rumen.

RAZTOPINA PROPOLISA BREZ ALKOHOLA

Propolis je mogoče raztopiti le z alkoholom ta pa ni primeren za otroke. Obstaja pa še ena alternativa. Čim bolj čisto smolo damo za dan ali dva v zmrzovalnik (-18 oz. -26°C). Globoko zamrznjeno smolo takoj zmeljemo v kavnem mlinčku v fin prah in nato dodamo olivno ali sončnično olje, v razmerju 1:3 ali 1:5 - tako dobimo emulzijo propolisa (ki ni popolnoma raztopljena), ne pa raztopine propolisa (tinkture). Vendar je ta emulzija uporabna za vse namene. Emulzijo shranimo v rjave stekleničke in jih damo v suh, hladen in temen prostor. Pred uporabo stekleničko dobro pretresemo.

POZITIVNI UČINKI PREZIMOVANJA DRUŽIN V ZAPRTIH PROSTORIH

(Bienen-Welt, št. 11, str. 287)

Med ekskurzijo v Trentino smo se seznanili tudi s čebelarjem na območju Lavarone. Gre za čebelarja prevažalca, ki nima več kot tisoč čebeljih družin in svoje čebele prevaža vse do nasadov pomaranč na Kalabriji. Pri opisu svojega načina čebelarjenja nas je opozoril na pozitivne izkušnje prezimovanja čebel v zaprtih prostorih.

Pokazal nam je veliko skladišče, opremljeno s klimatsko napravo. V tem letnem času (maj) na paletah ni bilo družin, temveč le obodi z rezervnimi satnicami, ki so bili v tem hladnem prostoru zavarovani pred molji.

Poraba zimskih zalog hrane je minimalna. Motnje, ki jih sicer povzročajo zimske spremembe vremena (odjuga - izjemne ohladitve, veter, sonce itd.), se na ta način ne pojavljajo. Posledica tega so minimalne zimske izgube.

Na podoben način čebelari tudi nekí avstrijski čebelar. Za ta namen je preuredil zapuščen hlev in zatemnil okna. Če je stavba dovolj izolirana, so temperaturna nihanja minimalna in prihranjen nam je drag nakup klimatske naprave.

EVROPSKA UNIJA MORA POMAGATI ČEBELARJEM

(Bienenwelt, št. 11, str. 274-275)

Srečanje parlamentarcev Evropske unije M. Ebnerja in A. Lullinga s predstavniki avstrijskih čebelarskih združenj v čebelarskem muzeju "PLATNERHOF" na Tirolskem

Vloga čebel in čebelarstva je tako z ekološkega kot tudi gospodarskega vidika nesporna. Vendar pa so stroški pridobivanja medu v Evropi, predvsem v alpskem prostoru, veliko višji od cenovne ravni, ki velja v svetovnem merilu zaradi higienskih, zdravstvenih, socialnih in vremenskih razmer.

Predstavniki avstrijskih čebelarskih združenj so zahtevali uvedbo opraištvne premije na panj, da bi s tem poravnali stroške zimskega hranjenja. Poleg tega so zahtevali odobritev raziskovalnega projekta za čebelje bolezni, posebej varoze, in uvedbo higienskega testa kakovosti za uvožene vrste medu.

Zgodovina slovenskega čebelarstva

OB 40-LETNICI ČEBELARSKEGA MUZEJA V RADOVLJICI

prof. dr. JOŽE RIHAR

K pisanju sta me spodbudila zapis predsednika komisije za tehnologijo pri ČZS M. Debelaka v Slovenskem čebelarju (97/1:30) ter 40-letnica obstoja Čebelarskega muzeja v Radovljici.

V predvideni osrednji čebelarski raziskovalni postaji pod Rožnikom v Ljubljani naj bi "razstavili tudi etnografsko-muzejski in zgodovinski prikaz čebelarstva na naših tleh," to pa velja samo pozdraviti.

Zdi se mi prav, da bi to zamisel s širšega vidika obravnavala komisija pri ČZS.

Muzej v Radovljici je bil ustanovljen prav za to, da bi prikazal razvoj čebelarstva na naših tleh. V tem je tudi njegov pedagoški pomen. To sta bili tudi osrednji nalogi stro-

kovnih vodij od F. Resmana naprej. Res da so razmere zdaj drugačne, kot so bile leta 1956/57, ko je bilo treba hiteti, da različni domači in tuji zbiralci ne bi pobrali vsega, kar sodi v trajno skupno last. Kljub temu je bil osrednji motiv za ustanovitev muzeja pravzaprav enak, kot ga predvideva nova vzpodbuda v omenjenem zapisu.

Naloge muzeja so bile navedene v referatu J. Riharja na ustanovnem zboru muzeja, 7. 2. 1957. Gradivo zanj sem nabiral vse od jeseni 1955 naprej, saj so mi razstavljali in drugi obiskovalci čebelarske razstave v Ljubljani opisovali, kdo in s kakšnimi nameni prazni čebelnjake po deželi. Ta razstava je pokazala, kako nujno je na

enem kraju zbrati čebelarstvo dragocenosti naše preteklosti.

Brez dvoma je prva naloga čebelarstva muzeja, da na enem mestu zbere zgodovinsko gradivo in informacije o čebelarstvu v preteklosti, da pokaže današnje stanje in nakaže možnosti nadaljnjega razvoja čebelarstva. Zbrano gradivo naj bo tako, da si bo lahko vsak obiskovalec ustvaril sliko o naši čebelarstvu preteklosti, o čebelah in čebelarstvu opremi v naših krajih. Osrednjo pozornost pri tem zasluži za naše kraje značilen kmečki panj, katerega izvor sega po podatkih H. M. Fräsera daleč v preteklost. Kmečke panje, ki so jih pozneje imenovali kranjiči, so po pripovedovanju bohinskih čebelarjev (J. Strgar, 1922) - v obdobju, ko še ni bilo žag - tesali iz celih debel. Take so v bohinskem kotu uporabljali še okrog leta 1910. Od tod tudi ime "korito", ki so ga čebelarji na Bohinjski Beli in v njeni okolici uporabljali še po prvi svetovni vojni.

Janševa izpopolnitev gorenjskega panja že od nekdaj vzbuja pozornost tujih raziskovalcev (Armbruster, Weippl, Fraser). Način čebelarjenja v njegovih panjih je povečini tak kot v zdajšnjih ameriških panjih, razširjenih skoraj po vsem svetu.

V obdobju čebelarstva trgovine, predvsem v drugi polovici 19. stoletja in pred prvo svetovno vojno, ko so kranjske čebele pošiljali po vsem svetu, se je kranjič prilagodil trgovini, se zmanjšal in poenostavil, takšnega pa poznamo še zdaj. Naše in tuje nečebelarje pa so najbolj pritegovale znamenitosti, kakršne so panjske končnice, biser ljudske umetnosti.

Iz poročil v Slovenskem čebelarju je videti, da se je delo za ustanovitev čebelarstva muzeja že začelo, da so jim znani in neznani darovalci pošiljali eksponate, vendar zamisli, žal, v stari Jugoslaviji niso uresničili. Iz tega obdobja je znamenita bogata zbirka več sto panjskih končnic, shranjena v Narodnem muzeju v Ljubljani. (Po letu 1958, ko je bil za poročevalca muzeja izbran S. Mihelič, so bile te zbirke prenešene v radovljiški muzej.)

Muzej naj pokaže prizadevanje za uvedbo panja s premičnim satjem v obdobju racionalizacije, ko so se zlasti na pragu 20. stoletja kresala mnenja, dokler ni zmagoval

Alberti-Žnideršičev panj.

Ta del čebelarstva preteklosti je v marsičem še živ in ga bo mogoče restavrirati. Zaradi tega je zdaj najbolj nujno preprečiti nadaljnje propadanje in izginjanje čebelarstva predmetov, ki so tesno povezani z našo pestro čebelarstvo preteklostjo. Starejši čebelarji bodo z dragocenimi informacijami lahko še izpopolnili to sliko.

Potemtakem utegne imeti naš čebelarstvo muzej več kot le slovenski pomen, saj se naša preteklost v marsičem povezuje s preteklostjo čebelarstva v svetu. Janševa iznajdba in odkritja so postala lastnina vsega naprednega čebelarstva sveta. Kranjska sivka se je z razgibanim trgovanjem razširila v številne tuje dežele in si zaradi svojih prav dobrih pridobitnih lastnosti vedno znova pridobivala prijatelje. Le omenim naj, da Glasnik muzejskega društva za Slovenijo za l. 1919-1920 navaja spomenico, predloženo tedanji pokrajinski vladi v Ljubljani. V njej je med drugim rečeno, "naj se kranjska čebela zavaruje kot naravni spomenik". Čebele so postale materialna dobrina, panjske končnice pa duhovna vrednota, da ne govorimo o vsem drugem, kar povezuje našo čebelarstvo preteklost z zunanjim svetom.

S tega vidika bo čebelarstvo muzej zanimiv tudi za tujca.

Za ponazoritev omenjene naloge bodo dobrodošli stari kmečki panji, panjske končnice, koši iz Haloz in Slovenskih goric, matičnice, različni izboljšani in pošiljalni panji in panjički, prašilčki, stiskalnice za vosek, pitalniki, tiskovine, medalje, odlikovanja, korespondenca, fotografije, risbe in drugi predmeti, ki so v zvezi z znamenitimi osebnostmi minule dobe. Prav tako sodijo sem spominki in predmeti vseh vrst, z upodobljeno čebelo ali panjem.

Poleg zgodovinske je pomembna tudi znanstvena (naravoslovna) stran muzeja. V njej naj bodo zbirke, ki bodo prikazovale biologijo čebele, našo kranjsko sivko, njene križance in sosednje tuje čebelje pasme, anomalije pri naši čebeli (albinizem, ginandromorfizem ipd.), fotografije satov, zbirke voskov in medov, rojev v različnih krajih, časih in oblikah ter zanimivosti vseh vrst. Muzej bo imel tudi vzgojni namen. V njem naj bi bili primerek opazovalnega pa-

nja, anatomski grafični prikazi čebel, skice sodobnih panjev in čebelnjakov, karte cvetnega prahu, herbariji medovitih rastlin in različne druge zanimivosti za čebelarje in ljubitelje čebelarstva. Zbirke in razstavljene potrebščine naj spodbujajo naprednejše čebelarstvo.

Gradivo muzeja bo tako stalna razstava za ekskurzije, hkrati pa tudi podlaga za študij minulega in zdajšnjega stanja. Dvojnike stalnih zbirk si bodo zainteresirani lahko izposodili za različne razstave doma in v tujini. Tako bo specializirani čebelarški muzej med večstransko vlogo. Predstavil bo gospodarski pomen čebelarstva v preteklosti in sedanjosti, pokazal tesno povezanost čebelarstva s preostalim kmetijstvom ter navajal k nadaljnjemu razvoju.

Postane naj stalna čebelarška razstava, na kateri bodo zastopani tradicija, napredek znanosti v čebelarstvu in razvoj novih metod v čebelarjenju. Tako bo postal trdna opora za razsvetljevanje čebelarjev.

Prepričani smo tudi, da bo delo na tem področju poživilo zanimanje za čebelarstvo nasploh in mu prodobilo nove prijatelje." Če bi muzej v Radovljici obiskali zdaj, bi brez dvoma ugotavljali, da so zbirke na visoki ravni in v skladu z zastavljenimi cilji. Logično je, da si tolikšnega bogastva, npr. panjskih končnic, ki so jih vsa leta predstavljali doma in v tujini, po mojem ne more zamisliti noben drug muzej v Sloveniji. Samo po sebi umevno je, da so pri predstavi naše čebelarške preteklosti za pedagoške namene pomembnejše oblike in velikost kmečkega panja na Slovenskem v obdobju intenzivnega pridelovanja medu (Glavar, Janša, Goličnik, Furlan), oblike kranjičev v obdobju trgovanja z živimi čebelami (Rothschütz, Ambrožič, Strgar in drugi), panji v obdobju "mobilizacije", tj. ob uvajanju kranjičev različnih vrst v obdobju opremljanja panjev s premičnimi satii.

Vse te oblike, pa seveda tudi vrsto sodobnih panjev, najdemo v gorenjskem muzeju ter še veliko drugega, povezanega s čebelami.

Vendar kot tedaj tudi zdaj ne gre za to!

Ko smo se v letih 1956/57 zavzemali za ustanovitev čebelarškega muzeja, sem se moral odločiti, ali naj bo muzej specializiran, tj. samo čebelarški, ali v okviru Etno-

grafskega muzeja, kateremu so takratni društveniki podarjali eksponate (predvsem panjske končnice). Prav tako nekaterim ni bila všeč odločitev za Radovljico, ker so hoteli imeti muzej v Ljubljani, in kot tretje, kar je odločilo o uspešnosti, je bila izbira vodij muzeja, domačinov Franca Resmana in entomologa - preparatorja Rudolfa Rakovca.

Menim, da je opredelitev namena muzeja zdaj že precej ožja: eksponati naj bodo pomožna učila pri vzgoji tako visokošolcev kot članov čebelarških krožkov. Tako tedaj kot zdaj je zame zanimivejša namestitvev zunaj Ljubljane, npr. na Veseli gori pri Šentrupertu na Dolenjskem ali v polhograjski graščini. Prepričan sem, da bo tako na enem kot drugem kraju mogoče najti krajevne vnetiče, to pa utegne biti odločilno za dotok eksponatov v muzej. Pravzaprav je na Veseli gori že zametek čebelarškega muzeja. Tam tudi ne bi bilo težav s širitvijo prostora. V bližini je Lanšpreš, kjer je deloval Peter Pavel Glavar, hkrati pa na območju Čebelarškega društva Trebnje, ki ima v okviru FAO v Sloveniji posebno mesto.

Neposredna bližina Ljubljane, vendar že zunaj mestnega območja, je tudi Polhov Gradec. V obnovljeni graščini bi se bilo bržkone mogoče vsidrati. K delu bi verjetno kazalo povabiti upokojenega šolskega upravitelja Jožeta Kavčiča. Dobrodošla bi bila tudi bližina Čebelarstva, d.o.o., ki ga vodi mag. M. Božnar. Čebelarško društvo "Dolomiti" ima v domu čebelarjev primerno dvorano za 80 in tudi več ljudi.

Prepričan sem, da bi pri izbiri gradiva radi pomagali tudi organizatorji razstav, kakršna je bila npr. leta 1995 v okviru Belokranjskega muzeja v Metliki. Na njej je bilo razstavljenih kar nekaj predmetov, ki bi sodili v zbirke. Več o tem bi vedela predsednik čebelarškega društva inž. Janez Gačnik in Lojze Kastelic kot osrednji razstavljalec.

Ob vabilu komisije za tehnologijo pri ČZS sem se spomnil na začetek ustanavljanja radovljiškega Čebelarškega muzeja, ki letos praznuje svojo 40-letnico. Upam, da bo gornje gradivo v pomoč pri uresničevanju zastavljenega načrta.

Vir: Rihar, J. (1987), Ob 30-letnici Čebelarškega muzeja. Zbornik za zgodovino naravoslovja in tehnike, Slovenska matica, 9:169-184.

ČEBELARSKA DEDIŠČINA JE SAD BOGATE TRADICIJE NAŠIH DEDOV

MARJAN SKOK

Čebela spremlja Slovence, odkar jih zgodovina prvokrat omenja, to je že tedaj, ko so živeli še v pradomovini za Karpati. Tudi v novi domovi Karantaniji, kamor so se predniki Slovencev preselili ob koncu 6. stoletja, je bilo čebelarstvo ena pglavitnih kmetijskih in gospodarskih panog. Med je bil tedaj edino sladilo ter tudi pomembno zdravilo, vosek pa najpomembnejše sveti- lo v cerkvah in drugih javnih objektih. Za prebivalstvo je bil sicer predrag, saj so ti uporabljali trske, lojenke in podobna sveti- la. Znanje slovenskih čebelarjev so upo- rabljali tudi v sosednjih državah (Bavar- ska).

Ta čebelarska tradicija se je kljub težavnim življenjskim razmeram Slovencev ohranja ves srednji vek in se znova uvelja- vila v obdobju razsvetljenstva. Za časa av- strijske cesarice Marije Terezije, ki je zah- tevala od prej tlačenegga kmeta več zna- nja, podjetnosti in mu predpisala tudi višje davke, se je začel hitrejši razvoj kmetijstva in gospodarstva. Po vsej državi je cesarica začela ustanavljati kmečke družbe in us- trezne šole. Med drugim je na Dunaju us- tanovila tudi prvo čebelarsko šolo, njen pr- vi čebelarski učitelj je leta 1770 postal An- ton Janša iz Breznice na Gorenjskem.

Bogato znanje slovenskih čebelarjev in svoje izkušnje je poleg prikaza uspešnega čebelarstva prenesel v dve drobni knjižici - strokovno na zelo visoki ravni, s katerima je tedaj pomembno vplival na tedanje sve- tovno čebelarsko znanje.

Za nas pa je še pomembneje, da so na- ši predniki v tem obdobju pokazali svojo izvirnost, pridnost in podjetnost. Tedaj so pri nas začeli množično graditi kozolce, večje kmečke hiše, kašče in čebelnjake, ki so tako samosvoji in lepi, da jim skoraj ni primere v svetu. Pri tem naj še posebej omenim kozolce, kakršnih ni nikjer drugod na svetu in čebelnjake s poslikanimi panji.

Čebelarju je njegov čebelnjak pomenil več kot samo domovanje njegovih ljub- ljenk. Bil mu je nekakšno duhovno pribe- žališče, h kateremu se je zatekal po truda

polnem delu. Čebele so mu bile zgled marljivosti in vztrajnosti pri delu, njihov dom pa veličastna stavba stvaritvene spo- sobnosti. Skratka - čebelnjak, kakršen koli je že bil, je spremljal naše ljudi kot poseb- na gospodarska, narodopisna, kulturnoz- godovinska in duhovna vrednota.

Kot so ljudje krasili stene svojih domov z lepimi slikami na steklu, z oljnimi slikami in ornamentami na skrinjah za bale, tako so tudi čebelarji krasili svoje čebelnjake s čudovi- mi panjskimi končnicami. Panjske končni- ce in drugi okrasni deli čebelnjaka so bise- ri naše ljudske stavbarske umentosti (o tem so v Slovenskem čebelarju že večkrat pisali).

Proti koncu 19. stoletja so začeli opuš- čati slikanje panjskih končnic. Še bolj je to lepo tradicijo pretrgala postopna uvedba večjih panjev, zlasti AŽ panjev, zaradi če- sar so morali biti večji tudi čebelnjaki. Umetniško oblikovane čelnice so začele izginjati. To se ni zgodilo čez noč, bilo pa je nazadržno. Veliko smo se jih "znebili" skupaj s prodanimi čebeljimi družinami, ki smo jih proti koncu 19. stoletja prodajali v druge dežele s panji vred. S prehodom na večje, sodobnejše panje in čebelnjake pa so začeli stari čebelnjaki in panji v njih še hitreje propadati in izginjati. Največ jih je šlo za drva. Koliko vrednega je v teh letih izginilo, koliko skrinj, omar, miz in drugih dragocenih stvari je bilo uničenih, verjetno ne bo mogoče nikoli ugotoviti. Verjetno pa bi bilo uničenega še več, če se ne bi prav v tem obdobju zbudilo veliko zanimanje zasebnikov za ljudsko kmečko umentost. In prav to, kar se je še ohranilo, nam kaže, kakšno bogastvo so naši dedje nekdam us- tvarili in imeli.

Med zbiralci panjskih končnic je bilo tudi Slovensko čebelarsko društvo oziroma ljudje, ki so ga vodili. Zbrali so približno ti- soč panjskih končnic, pozneje pa so jih podarili Slovenskemu etnografskemu mu- zeju. Večina teh panjskih končnic je bila potem prenešana v Čebelarski muzej v Radovljici. Pobudnica in soustanoviteljica

Mnogo čebelarških društev prireja zanimive čebelarške razstave. Poskrbimo, da se to narodno blago ne porazgubi. Foto: M. Skok

tega muzeja pa je bila tudi tedanja Zveza čebelarških društev Slovenije.

Manj pa so zbirali in ohranjali drugo čebelarško dediščino. Pri tem mislim na čebelnjake, panje, čebelarško opremo in čebelarško literaturo.

Za čebelarje je značilno, da je njihovo delo zelo individualno. Čebelar mora imeti za svoje ljubljene veliko veselja, znanja, truda in časa. Slovenci imamo veliko dobrih čebelarjev z veliko znanja in izkušnjami, vendar, žal, pogosto nimajo naslednikov. Po njihovi smrti velikokrat propade tudi njihovo čebelarško premoženje. Najprej umrejo neoskrbovane čebele, nato pa začnejo propadati čebelnjaki in čebelarška oprema, končno pa tudi literatura, ki je za nečebelarja brez vrednosti. To sem doživel tudi sam. Ko sem pred leti neko vdovo zelo dobrega in naprednega čebelarja vprašal, ali ima še kaj starih izvodov Čebelarja in čebelarških knjig, mi je odgovorila: "Prišli so šolarji, ki so zbirali star papir, in dala sem jim Čebelarje in knjige, ki jih je imel mož za cele zaboje."

Vendar pa ni vse tako črno, kakor sem opisal zgoraj. Kot predsednik Čebelarške zveze Slovenije sem na povabilo društev in družin obiskal precej praznov ob njihovih okroglih obletnicah, odprtij društvenih domov, razvitij praporov in podobno. Številna društva so ob praznovah organizirala tudi različne razstave in na njih prikazala čebelarje pridelke, čebelarško tehnologijo in opremo, velikokrat pa tudi zgodovino čebelarstva na njihovem območju, in to sku-

paj s starimi čebelarškimi eksponati, ki so jih zbrali čebelarji v svoji okolici. In nič ni lepšega kot prikaz čebelarške tradicije na območju društva, ki je pripravil čebelarško razstavo. Nekaj starih fotografij in starih avtohtonih čebelarških predmetov ti pove več kot ducat dolgih govorov in člankov.

Čebelarških razstav sem videl kar precej. Kot ena najboljših se mi je vtisnila v spomin razstava, ki jo je poleti leta 1995 pripravila Čebelarška družina Velka-Sladki Vrh ob 40-letnici svojega delovanja. Poleg ličnega in dobro urejenega Almanaha čebelarške družine Velka-Sladki Vrh so v dveh učilnicah, na hodniku in dvorišču osnovne šole ob znani tovarni Paloma v Sladkem Vrhu pripravili zelo bogato zanimivo čebelarško razstavo. Na njej so prikazali precej starih panjev, nekatere med njimi sem videl prvič, nekaj lesenih točil in nekaj starih stiskalnic za vosek in med ter precej starega čebelarškega orodja. Ob ogledu razstave se mi je zdelo, kot da sem v pravem čebelarškem muzeju. Če ne računam na panjske končnice, ki jih na tem območju ni bilo, bi se lahko ta razstava po bogastvu prikazanih eksponatov kosala z vsakim našim muzejem s čebelarško tematiko (razen radovljiškim). Po zagotovilih avtorjev razstave so bili vsi eksponati avtohtoni predmeti iz teh krajev ter last domačih čebelarjev in njihovih prijateljev. Razstavljene predmete so njihovi lastniki zbirali in hranili dolga leta.

Komisija za varovanje čebelarške naravne in kulturne dediščine

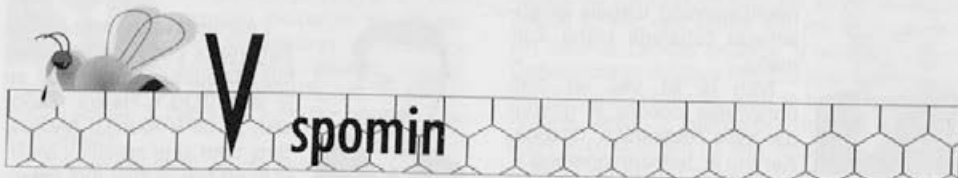
Čebelarska zveza Slovenije se zaradi vse slabših razmer za čebelarjenje, zaradi česar se povečuje število opuščenih čebelnjakov, zaveda, da zaradi tega vse hitreje propada tudi čebelarska dediščina.

Da bi čim bolj upočasnili proces propadanja čebelarske dediščine, je zdajšnji upravni odbor na svoji prvi seji, 20. maja 1996, med drugim ustanovil tudi komisijo za varovanje čebelarske naravne in kulturne dediščine.

Delovanje komisije sicer še ni natančno določeno, vendar pa že naslov komisije daje dovolj jasno iztočnico za njeno delo.

Komisija je na svoji prvi seji - po analizi stanja čebelarske dediščine v Sloveniji, kot sem jo na kratko predstavil v prvem delu članka - sprejela svoj prvi sklep.

Vsa čebelarska društva in družine v Sloveniji prosimo, da v tem letu ob pomoči svojih članov na svojem območju poiščejo in evidentirajo vse stare čebelarske objekte, zanimivejše panje, opremo, literaturo in posebnosti iz čebelarske dejavnosti (panje v obliki človeških ali živalskih figur, naravne panje iz drevesnih debel in podobno). Evidentiranje objektov in predmetov naj ne bi opravili zato, da bi jih pozneje podarili ali prodali Čebelarski zvezi Slovenije ali muzejem, ampak zato, da bi jih popisali in zavarovali, ostali pa bi na istem območju za zanamce. Najpomembnejše pri ohranjanju čebelarske dediščine je njeno sporočilo. Če bomo znali ohranjati dediščino naših čebelarskih dedov, bomo znali ceniti tudi svoje delo.

ANDREJ GAJŠEK

V začetku julija 1997 smo se poslovili od našega člana Andreja Gajška. Rodil se je leta 1908 v vasi Luterje pri Ponikvi.

Še kot fantič je začel čebelariti pri svojem bratu. Samostojno je začel čebelariti leta 1916 in se kmalu včlanil v ČD Celje. Po odsluženem vojaškem roku si je ustvaril dom in družino na Pekarski cesti v Mariboru. Zaposlen je bil kot mizar-modelar v delavnici železniških vozil na Studencih. Vihra druge svetovne vojne tudi njega ni obšla, saj je bil kot strokovnjak z odlokom večkrat premeščen v nemške tovarne, v katerih je občutil gorje druge svetovne vojne.

Leta 1954 je postal član ČD "Peter Močnik" Studenci-Pekre in bil še istega leta izvoljen v upravni odbor. V društvu je opravljal različne funkcije. Bil je gospodar družine in tudi čebelarski preglednik. Ob razvžitju prapora leta 1970 je postal praporščak družine in to delo je opravljal z veliko odgovornostjo in zvestobo naši ČD. V veliko zadovoljstvo mu je bilo delo s podpornimi člani, simpatizerji čebelarske družine. Vsako leto je za člane in simpatizerje naše družine organiziral čebelarski izlet.

Za dolgoletno delo v družini je Andrej prejel

številna priznanja in odlikovanja v čebelarstvu: odličja Antona Janše III., II. in I. stopnje, spominsko plaketo Antona Janše ob 25-letnici družine. Ob 110. obletnici rojstva nestorja naše družine "Peter Močnik" je na slovesni akademiji 22. marca letos prejel zlati znak "Petra Močnika", ki mu ga je podelila naša družina za njegovo požrtvovalno in neizčrpno delo v družini. Leta 1988 je postal častni član naše družine. Hvalježni smo mu za vse, kar je storil za čebelarje in družino. Z njim smo izgubili enega zadnjih članov prve povojne generacije naše čebelarske družine.

Ohranili ga bomo v spoštljivem spominu, saj je bil vester in sposoben čebelar ter prijatelj.

**ČD Peter Močnik
Studenci-Pekre**

ALOJZ ŽNIDARIČ

Nepričakovano nas je v 68. letu starosti zapustil naš spoštovani čebelar in iskreni prijatelj Alojz Žnidarič iz Vučje vasi.

Pokojni Alojz je začel čebelariti leta 1968, ko sta z bratom kupila prve čebele. Pred tem na domačiji, na kateri je kmetoval Alojz in pred njim njegovi predniki, ni bilo čebel.

Čebelaril je po novi sodobni tehnologiji s povprečno 70 AŽ panji. Bil je zelo uspešen prevajalec čebel na pašo na širše območje nekdanje Jugoslavije in po Sloveniji. Za čebelarjenje je navdušil tudi sina Frančka, tako da bo nadaljevalo to zdaj že hišno tradicijo.

Svoje znanje in izkušnje je Alojz zelo rad posredoval drugim. To je razvidno predvsem v njegovi društveni dejavnosti. Več kot dve desetletji je bil član vodstva društva, vedno je bil pripravljen prispevati svoj delež in je zaslužen za številne društvene uspehe.

Prav zato se ga bomo čebelarji s hvaležnostjo spominjali in ga ohranili v spoštljivem spominu.

**Čebelarstvo društvo
Križevci pri Ljutomeru**

IVAN ZORMAN

Bolezen je iz naše sredine nepričakovano iztrgala dolgoletnega čebelarja Ivana Zormanu.

Ivan je bil več let član upravnega odbora in gospodar naše čebelarstva družine. Ker mu je bolezen onemogočala delo pri čebelah, je za delo v čebelnjaku navdušil sina Vinka. Za prizadevno čebelarjenje je prejel odličje Antona Janše III. stopnje.

Hvaležni smo mu za njegov prispevek k razvoju in ohranjanju čebelarstva ter za delo v čebelarstvu družini.

**Čebelarstvo družina
Mežica**

ALBIN FRATINA

Sredi letošnjega marca, ko se je začela prebujati pomlad in z njo čebele, je neizprosna smrt sredi dela v domači gostilni vzela Albina Fratino.

Rodil se je leta 1935 v vasi Kred pri Kobaridu. Po izobrazbi je bil lesni tehnik in zaposlil se je v takratni tovarni pohištva v Klavžah. Tam si je ustvaril tudi družino. Čebelariti je začel leta 1985. Vseskozi je bil vesten čebelar. Čebelaril je z 20 AŽ panji in nekaj rezervnimi družinami. Bil je tudi gostilničar v Klavžah in lovec LD Ljubin. Ljubil je zborovsko petje, zato je tudi sam prepeval v številnem zboru "Dušan Munič" v Mostu na Soči.

Skrb za njegove čebele je zdaj prevzel njegov sin Leon.

Od pokojnega Albina smo se poslovili na pokopališču v Podmelcu.

**Čebelarstvo društvo
Tolmin**

FRANC HAFNER

Sredi pomladi je za vedno zapustil svoje ljubljene čebele eden dolgoletnih in najstarejših čebelarjev naše čebelarstva družine Franc Hafner. Ljubezno do čebelarjenja in čebel je pokojnika spremljala vse življenje. Za svoje prizadevno delo v družini je prejel odličje Antona Janše III. stopnje.

K zadnjemu počitku smo ga s praporom pospremili tudi čebelarji Čebelarstva družine Mežica.

Ohranili ga bomo v lepem spominu.

**Čebelarstvo družina
Mežica**

DRAGO SKOK

Februarja letos se je iztekla življenjska pot našemu čebelarju Dragotu Skok. Rodil se je leta 1930 v Heleni. Zaposlen je bil v rudniku Mežica. Svoj dom si je zgradil v Mežici in ob hiši je imel tudi čebelnjak. Več let je bil tajnik ČD Mežica in se je zelo zavzemal za zgraditev čebelarstva doma. Za vestno čebelarjenje in dejavno delo v družini je prejel odličje Antona Janše III. in II. stopnje. Le redkokdaj je ljubil čebele tako, kot jih je naš Drago.

Čebelarji Mežice se mu zahvaljujemo za njegovo delo in trud. V spominu ga bomo ohranili kot dobrega čebelarja in prijatelja.

**Čebelarstvo družina
Mežica**

FRANC SLANC

Junija letos smo se člani ČD Metlika s praporom poslovili od našega dolgoletnega člana Franca Slanca iz Rosalnic. Umrl je v sedemdesetem letu starosti, izčrpan od dolgotrajne bolezni.

Pokojnik je začel skromno čebelariti že kot mlad fant. Ko pa si je ustvaril svoj dom in družino v domači vasi, si je zgradil tudi čebelnjak, v katerem je imel vedno od 25 do 30 čebeljih družin v AŽ panjih. Bil je vesten in priden čebelar. Čebelaril ni zaradi gmočnih koristi, temveč predvsem zaradi ljubezni do čebel in narave.

Ko se je upokojil in bi lahko mirno užival ob svojih čebelah, je v zadnjih petih letih doživel

samo velike težave. Neozdravljivo je zbolel tako, da je bil priklenjen na dihalni aparat. Nepričakovano mu je umrla skrbna in dobra žena. V čebelnjaku se je razširila huda gniloba zalege. Razočaran je moral lani uničiti vse svoje čebele. To so bili prehudi udarci, ki jih njegovo izčrpano telo ni prineslo.

Za prizadevno delo v čebelarstvu je prejel priznanje A. Janše III. stopnje. Nam čebelarjem in sosedom pa bo ostal v lepem spominu.

**Čebelarstvo društvo
Metlika**

FRANC ZUPAN

Aprila letos je v 79. letu starosti umrl naš član Franc Zupan iz Smokuča. Po osnovni šoli na Breznici in meščanski šoli na Jesenicah se je zaposlil v tamkajšnji železarni. Med nemško okupacijo so ga zaradi sodelovanja v narodnoosvobodilnem gibanju najprej zaprli, pozneje pa se je pridružil narodnoosvobodilni vojski. Z ženo sta zgradila prijeten dom in čebeljak.

Franc je čebelaril že od mladih nog, čebele pa je tudi prevažal. Ves čas je bil dejaven tudi v čebelarški organizaciji, bodisi kot član nadzornega ali upravnega odbora. Za nesebično delo je prejel odličje Antona Janše.

Bil je vzoren sadjar ter vnet in požrtvovalen gasilec. Čebelarji smo se od Franca poslovili ob odprtem grobu. Vnetega čebelarja in dobrega tovariša bomo ohranili v spoštljivem spominu.

**Čebelarška družina
Antona Janša-Breznica**

JANEZ KLUN

Skupaj s številnimi sorodniki, sovaščani in prijatelji smo se tudi čebelarji junija letos poslovili od čebelarja Janeza Kluna iz Dolenjih Lazov.

Vse do leta 1995, ko je dopolnil 90 let, se je udeleževal društvenih občnih zborov in strokovnih predavanj. Član čebelarških društev v Ribnici je bil od leta 1922. Bil je vzor mladim čebelarškim začetnikom in otroci so se v njegovi bližini mimogrede otesli pretiranega strahu pred čebelami. Tako njegovi sorodniki

kot drugi čebelarji bodo v vasi ohranjali dolgoletno tradicijo čebelarstva.

Pokojnega Janeza bomo ohranili v spoštljivem spominu.

**Čebelarstvo društvo
Ribnica**

JANEZ KOZINA

Maja letos smo se poslovili od 86-letnega Janeza Kozine iz Žlebiča pri Ribnici. Njegovo življenjsko pot so ob slovesu opisali člani Gasilskega društva Sušje ter Združenja borcev narodnoosvobodilne vojne. Čebelarji smo se v poslovnih mislih spominjali pokojnikove vedre narave in njegovih vedno prijaznih besed. Janez je kmetoval, gozdaril in čebelaril. Željan znanja, je sprejemal številne novosti pri vzreji čebel. Začetniki so mu radi sledili, ker jim je pomagal in jim daroval čebelje družine. V vodilnih organih Čebelarkega društva Ribnica je pogosto zastopal domače čebelarje, zato je tudi prejel odličje Antona Janše. V čebelarstva društva v Ribniški dolini je bil včlanjen od leta 1952.

Čebelarji se mu zahvalujemo za njegov vsestranski prispevek pri razvoju in ohranjanju čebelarstva v Ribniški dolini.

**Čebelarstvo društvo
Ribnica**

FRANC URGL

Po kratkotrajni bolezni se je junija letos za vedno ustavilo plemenito srce 84-letnega Franca Urgla. Vse življenje se je mučil na hribovski kmetiji, vendar jo je kljub žuljavim rokam in bornemu pridelku imel rad kakor tudi svoje čebele. S

svojo zdravo kmečko pametjo je obrnil vse prav in ni računal na dobiček, čebele pa so ga poplačale z vitalno močjo in obilno bero medu. Čebelaril je 62 let in je bil častni član našega društva. Na njegovo zadnjo pot ga je pospremila veliko prijateljev in znancev z društvenim praporom, to pa dokazuje, da je bil Franc priljubljen in spoštovan daleč naokoli. Nič čudnega, saj je bil 62 let tudi mežnar v cerkvi sv. Duha na Čelovniku.

**Čebelarstvo društvo
Sevnica**

DNEVI MEDU V POLHOVEM GRADCU

JANEZ MIHELIC

G. Malči Božnar pred delom razstave Čebelarstva Polhov Gradec.

Foto: Franci Marolt

Čebelarstvo Božnar iz Polhovega Gradca je pripravilo trinajsto medeno nedeljo v Polhovem Gradcu oziroma Dneve medu, ki so bili od 7. do 17. avgusta letos. V Polhograjskem gradu je bila razstava z naslovom »Tudi med je lahko darilo« s predstavitvijo stenskega koledarja Slovenski čebelnjaki avtorja Branka Čušina.

Devetega avgusta je bila v gradu strokovna razprava o standardnih in novih vrstah nakladnih panjev, ki jo je vodil dr. Janez Poklukar. V nedeljo desetega avgusta pa je inž. Franc Šivic imel predavanje z diapozitivi o slovenskih čebelnjakih nekoč in danes.

Razstavo je odprl državni sekretar z ministrstva za kmetijstvo gozdarstvo in prehrano g. Maksimiljan Mohorič, obiskal pa jo je tudi minister za kmetijstvo gozdarstvo in prehrano g. Ciril Smrkol, ogledalo pa si jo je tudi okoli pet tisoč obiskovalcev iz Slovenije in tudi iz tujine. Obiskovalci so razstavljene izdelke lahko tudi kupili. Na razstavi so bili izdelki Čebelarstva Polhov Gradec, panjske končnice Milana Plešca iz Ljubljane, dražgoški kruhki Cirile Šmid iz Železnikov, čokoladni bomboni z medom Marinke Dobnik iz Griž, čebelarstva oprema podjetja Logar iz Šenčurja in drugi izdelki. Prireditev je lepo uspela, in bo drugo leto ob istem času.

Predavanje dr. Janeza Poklukarja je bilo lepo obiskano. Foto: Franci Marolt

Iz društvenega življenja

Vabimo čebelarje, ki želijo svoje izdelke prodajati na Ambroževem sejmu, ki ga bomo letos, po mnogih letih, ponovno organizirali v mesecu decembru na ulicah Ljubljane, da se prijavijo na ČZS, telefon (061) 210-992. Vse dodatne informacije lahko dobite na Čebelarški zvezi Slovenije, Cankarjeva 3, Ljubljana.

ČZS

KUPIM prevozni čebeljak, vozen z B kategorijo za 35 do 40 panjev AŽ 10S. Telefon: (061) 715-240, v večernih urah.

VREME SE JIM JE LETOS ODKUPILO

Čebelarška družina Ravne je v nedeljo, 19. avgusta 1997, pri Francu Pečovniku, znanem čebelarju iz Raven in častnemu predsedniku čebelarške družine, pripravila tradicionalno srečanje čebelarjev. Če jim je lani na srečanju grdo ponagajalo vreme, pa se jim je letos odkupilo za ta "spodrseljaj".

V družini so se na dogodek dobro pripravili, začeli pa so ga z izrednim občnim zborom ob praporu, ki je bogatejši za veliko novih žebličkov. Udeležil se ga je tudi

novi častni član družine Jože Vogrinec. Ker je delo čebelarjev zahtevno in ker morajo biti čebelarji dobro podkovani v vsem, kar o tem pravi stroka, so pripravili predavanje. Svoje znanje pa so ekipe preizkusile tudi na čebelarškem kvizu, čebelarji pa srečo na medenem srečelovu. Za popestritev srečanja so postavili še razstavo ročnih del, poskrbeli pa so tudi za zabavo.

Za čebelarško družino Ravne
Rafko Blatnik

ČEBELARSKO DRUŠTVO ILIRSKA BISTRICA SLAVI DVA JUBILEJA IZ ILIRSKOBISTRISKE ČEBELARSKE PRETEKLOSTI VOJKO ČELIGOJ

Zdajšnje Ilirskobistriško čebelarško društvo slavi letos 50-letnico svojega društvenega dela. Na zadnjem občnem zboru pred jubilejem so člani sklenili, da se ob tem jubileju društvo poimenuje po Antonu Žnideršiču, odličnem domačem čebelarju in vrhunskem slovenskem čebelarškem strokovnjaku.

Žnideršičeva izboljšava Albertijevega panja nosi po njem oznako **AŽ panj**, ki je postal vseslovenski panj. Skoraj celo prvo polovico tega stoletja je Anton Žnideršič vidno zaznamoval slovensko čebelarstvo.

Bil je tudi pobudnik Čebelarške zadruge v Ilirski Bistrici, edine na Slovenskem, v Ilirski Bistrici je ustanovil prvo **opazovalnico** čebeljih donosov in dejavnost razširil po vsem slovenskem ozemlju. V Ilirski Bistrici je organiziral prve **čebelarške tečaje**, ki so se jih udeleževali čebelarji in strokovnjaki iz celotne tedanje Kranjske in drugih dežel. Svoje izkušnje je redno objavljaj v **Slovenskem čebelarju** in jih združil v knjigi "**Naš panj**". Septembra 1947 je bil izvoljen za predsednika slovenske čebelarške organizacije, bil je velik gospodarstvenik in

Radovan Strnad (1874-1933)

Višji davčni uradnik in prvi predsednik čebelar-ske podružnice v Ilirski Bistrici, 1907. Zaslužen tudi za ustanovitev "ILIRSKEGA SOKOLA" v Ilirski Bistrici leta 1904.

domoljub. Po Antonu Žnideršiču se imenuje nova osnovna šola v Ilirski Bistrici. V parku domačih pomembnih mož na Vidmu pa stoji njegov doprni kip, delo **Zdenka Kalina**. Letos decembra bo minilo tudi 50 let od njegove tragične smrti, zato bo gotovo še priložnosti za osvetlitev pomena njegovega ustvarjalnega dela.

Prav zahvaljujoč domačemu čebelar-skemu društvu in njegovi nameri, da natančnejše razišče čebelarstvo dejavnost na svojem območju, so bili odkriti številni zanimivi podatki iz čebelarstva preteklosti na Bistriškem s preloma tega stoletja, ti pa uvrščajo domače organizirano čebelarstvo društveno dejavnost med najstarejše na Slovenskem. Čebelarstvo društvo Ilirska Bistrica bo tako že letos slavilo **90-letnico** svojega življenja in dela. **Ustanovljeno je bilo kot Podružnica slovenskega čebelarstva v Ljubljani, 21. julija 1907.** Njen prvi predsednik je bil **Radovan**

Mihael Urbančič

Železniški uslužbenec, podpredsednik, pozneje tajnik in odbornik prve čebelarstva podružnice v Ilirski Bistrici, 1907.

Strnad, podpredsednik pa **Mihael Urbančič**. Med društvenimi odborniki je bil tudi **Anton Žnideršič**, prav gotovo tudi duša društvene čebelarstva dejavnosti.

Ob Antonu Žnideršiču pa dežela pod Snežnikom premore še nekaj vrlih mož, ki so se izkazali kot odlični čebelarji in vgradili svoje delo kot svetel kamenček v mozaik uspešnega slovenskega čebelarstva. Tako ne smemo spregledati **Josipa Potepana Škrljevega** z Dolnjega Zemona, ki je v drugi polovici prejšnjega stoletja oral ledino tudi na področju čebelarjenja. Prav tako tudi ne učitelja **Matijo Ranta**, zasluženega za razvoj sadjarstva na Bistriškem in v Brkinih in posredno tudi za razmah čebelarstva. Ob **Antonu Žnideršiču** omenimo tokrat tudi pomemben delež **Ivana Bilca**, Bistričana, ki je nase opozoril z nekaterimi inovacijami na področju čebelarstva in dobil zanje mednarodna odličja.

IVAN BILC (1874-1939)

Čebelarški strokovnjak in inovator

Družina Bilčevih je v Ilirski Bistrici znana in stara, cenjena domača družina. Predniki so v začetku 18. stoletja prišli iz Zagorja

na Pivki. Družina se je udomila v "Guranjem kraju", kot pravijo domačini staremu delu Bistrice. Danes poznamo dvojne Bil-

čeve. Na Levstikovi ulici št. 32 in na Bilčevi poti št. 4. Družina Bilčevih je dala ob našem čebelarju Ivanu, še dva posebno pomembna moža: pesnika, jezikoslovca in duhovnika **Franca Bilca** (1786-1828) in pesnika, popisovalca Bistriške doline, duhovnika in trnovskega dekana **Janeza Bilca** (1839-1906).

Tudi **Ivan Bilc** se je rodil v Ilirski Bistrici, in sicer pri gornjih Bilčevih. Ljudsko šolo je obiskoval v bližnjem Trnovem, na Reki pa trgovsko šolo. S čebelarstvom se je srečal doma, verjetno tudi pri **Antonu Žnideršiču**, ki je bil njegov vrstnik po letih in sošolec.

Življenje ga je zaneslo v Dolenjske Toplice, kjer je odprl trgovino z mešanim blagom, čebelarsko opremo in zgradil razmera velik čebelnjak.

Leta 1907 je Anton Žnideršič uresničil večkrat izraženo pobudo, da na Slovenskem postavi opazovalnice, ki bi vsak mesec zaznavala vse posebnosti v zvezi s čebelarjenjem. Prvo takšno mesečno poročilo preberemo v Slovenskem čebelarju, str. 107, letnik 1907. Preberemo lahko poročilo prvih dveh "opazovalnih postaj" v **Ilirski Bistrici** (Anton Žnideršič) in **Podgorju pri Kamniku** (Nikolaj Sallath). Že naslednji mesec je bilo objavljeno tudi poročilo tretje opazovalne postaje iz **Krške vasi** na Dolenjskem. Ob tem poročilu preberemo tudi sporočilo našega Ivana Bilca iz Toplic, ki pravi: *"Rojev sem imel precej in vse velike. Gestungovci so z malo izjemo vsi rojili. Nekaj mladcev tehta čisto že nad 33 kg. Izvrstno leto!"* Anton Žnideršič dodaja: *"A tudi v bistriškem okraju so vsi panji polni 'božjega blagoslova'. Ves neuspeh zadnjih dveh let, nadomestilo je sedaj trojno!"* Očitno je Anton Žnideršič pridobil svojega rojaka Ivana Bilca tudi za pomembno opazovalno delo pri čebelarjenju.

Da se je Ivan Bilc dobro poglobil v čebelarstvo, priča njegova **inovacija potovalnega voza** za prevoz panjev na pašo. Voz je Ivan Bilc razstavil na 53. shodu avstro-ogrskih in nemških potovalnih učiteljev in sočasni čebelarski razstavi, ki je bila od 8. do 12. avgusta 1908 v Dunajskem Novem mestu. Za svojo inovacijo je dobil **veliko srebrno državno medaljo** in **častno darilo Dunajskega Novega mesta**. V

"Slovenskem čebelarju" o tem preberemo urednikov pripis, da je Ivan Bilc dobil za svoj voz najvišje priznanje v svoji skupini. Na tej razstavi je **srebrno medaljo Šlezijske kmetijske in gozdarske družbe iz Opave** dobil tudi Anton Žnideršič, ki je razstavil dva svoja panja živih čebel.

Ivana Bilca so čebelarska priznanja vzpodbudila pri njegovem čebelarskem delu. Vrnil se je v Bistrico in v sodelovanju z Antonom Žnideršičem prilagodil svoj potovalni voz za prevoz AŽ panjev, ki so v tem času dobili dokončno obliko. Čebelaril je tudi sam in imel čebelnjak na bregu na sončni strani stare Bistrice.

Leta 1910 se je Ivan Bilc poročil s **Haniko Kregelj** in imel tri otroke: **Albina, Milovana** in **Ivanko**. Oba sinova je uspešno uvedel v čebelarstvo.

Po poroki se je znova selil v Dolenjske Toplice in se ukvarjal s trgovino in čebelarstvom. Domov se je vrnil šele pred 1. svetovno vojno. Med vojno je bil mobiliziran in se je vojskoval v Tirolih. Po končani vojni je v domači hiši "pri Bilčevih" odprl gostilno. V kriznih letih 1928-29 je doživel finančni polom, in to ga je zelo prizadelo.

Prijatelj in čebelarski tovariš Anton Žnideršič se je tedaj odselil v Ljubljano. Njegovo tovarno PEKATETE s čebelnjakom sta kupila Viktor Tomšič in Saša Ličan, ter nadaljevala z obema utečenima dejavnostima. Za delo s čebelami je Viktor Tomšič najel čebelarskega strokovnjaka Gregoriča iz Gorice, pri katerem se je za čebelarja izučil tudi Bilčev starejši sin Albin, ob njem pa tudi mlajši Milovan. Dne 16. novembra 1937 je tovarna PEKATETE pogorela. Lastnik Tomšič se je odločil, da opusti proizvodnjo testenin in na istem prostoru razvije lesno industrijo. Na nekdanjem Košomatovem vrtu s čebelnjaki in številnimi opazovalnimi panji je zrasla velika sušilnica furnirja, s čimer je za vedno prenehala čebelarska dejavnost na tem prostoru.

Milovan Bilc, sin Ivana Bilca, zdaj živi v Kopru, nam je prijazno predstavil dejavnost svojega očeta. Iz očetovega pripovedovanja se spominja, da je bil očetov potovalni voz za prevoz čebeljih panjev tedaj velika posebnost in da je Anton Žnideršič prav po tem vozu določil velikost svojih novih AŽ panjev. Sam tudi hrani očetove

Poročna slika Ivana Bilca in Hanike Krebelj, 1910. Zadaž nevestina sestra Pepica Krebelj, desno Ivanov brat Albert Bilc, znan sokolski odbornik in vaditelj.

čebelarke medalje. Spominja se, da so pred drugo vojno imeli v Ilirski Bistrici večje čebelnjake tudi **Milan Ličan** in **Saša Ličan** (po 80 panjev), **Kazimir Kranjc** v Trnovem 60 panjev, sami pa da so imeli le še 20 ameriških panjev, ki sta jih po očetovi smrti leta 1939 z bratom Albinom zamenjala z AŽ panji. Po nekaj panjev pa so imeli tudi še nekateri drugi. Po drugi vojni sta sinova Albin in Milovan od bistriške čebelarke zadruge dobila v najem stroj za izdelovanje satnic. Stroj je imel dva valja,

jeklenega in kositrnega. Prvi valj je vosek oblikoval v satni list, drugi pa je vanj vtiskal satne forme. Izdelane satnike sta izročala zadrugi, ki jih je prodajala čebelarjem. Delo jima je šlo dobro od rok in dajalo zadovoljiv zaslužek, čeprav je bilo le sezonsko delo, sta čez zimo predelala v satne liste kar nekaj stotov voska. Delo sta opravljala še tja do sredine petdesetih let.

Brat Albin se je pozneje izučil za kinooperaterja, se redno zaposlil v domačem kinu in v šestdesetih letih opustil čebelarjenje.

Na očetovo pomembno čebelarjenje spominjajo le še tri lepe medalje, ki jih hrani sin Milovan: **srebrna** in **zlata medalja** Osrednje avstrijske čebelarke zveze za udeležbo na mednarodni čebelarški razstavi na Dunaju ter **velika srebrna medalja** Šlezijske kmetijske in gozdarske družbe iz Opave (Troppau), ustanovljene leta 1862. Žal je po podatkih iz "**Slovenskega čebelarja**", 1908, dokumentirana le prva medalja.

Srebrna medalja, ki jo je prejel Ivan Bilc na mednarodni razstavi v Dunajskem Novem mestu sredi avgusta 1908 za svoj čebelarški potovalni voz.

Čebelar

Ljubezen do čebel mora imet',

kdor hoče čebele imet'.

Vztrajen mora bit',

če prinesejo kaj ali nič.

Zadovoljen mora bit',

kdor hoče pravi čebelar bit'!

(Jože Iskra, 1997)

SPOMIN NA DOLGOLETNEGA PROFESORJA SREDNJE KMETIJSKE ŠOLE V MARIBORU FRANCA LOBNIKA ST.

STANE SAJEVEC - nadaljevanje

Ob 125-letnici Srednje kmetijske šole v Mariboru

Prof. Franc Lobnik st. je bil tudi čebelar-ski pisec. Napisal je številne članke za Slovenskega čebelarja ter delo o odbiri in vzreji matic, vendar je to zaradi "konkurenčnih" recenzentov ostalo v rokopisu. Poleg tega je opisal in narisal tudi konstrukcijo svojega panja. Vse rokopisno gradivo je eden od Lobnikovih vnukov prenesel tudi na računalniško disketo, tako da bi bilo izvirnike verjetno mogoče dobiti pri njegovi družini. Bilo bi prav, če bi to rokopisno gradivo našlo svoje mesto v naših nacionalnih in univerzitetnih knjižnicah, tako da bi vsaj tam dostopno strokovni javnosti.

Naj mi poznavalci dela prof. Franca Lobnika st. ne zamerijo, če sem kaj po svoje zapisal, saj mi veliko stvari ni povsem znanih, minilo pa je tudi že precej časa, odkar sva kot dijak in učitelj skupaj čebelarila. Čebelariti. Ker pa naj bi bil to po mnenju Kmetijskega inštituta Slovenije in dr. Jožeta Riharja (le-ta je že tedaj priporočal nakladni panjski LR sistem) "že zastarel panjski sistem", svojih zamisli ni nikoli uredničil. Sicer pa s prof. Francem Lobnikom st. o tem nisem nikoli več govoril. Spomladi leta 1959 je Franc Lobnik med pogovorom večkrat prizadeto omenjal prepoved naselitve čebel v njegov panj, saj naj bi šola učila oskrbovati čebele v navadnem panjskem sistemu. Tako je Franc Lobnik st. nehote postal propagator LR panjskega sistema in se proti svoji volji udeležil t.i. "panjske vojne". Čez nekaj let so teh 30 LR panjev baje izročili tedanjemu sadjarskemu zavodu na Vinarski 14. Oskrboval naj bi jih še zdaj živeči čebelarški mojster in sadjar drevničar Rudolf Rinc, nato pa naj bi te panje prevzel Agrokombinat Maribor. Njihov zadnji ali predzadnji oskrbnik je bil v 60-letih Janez Brvar, zdaj znan kot pisec lanskih mesečnih čebelarskih opravil v Slovenskem čebelarju. Več kot 50 naseljenih "Lobnikovih panjev" pa je dobil v oskr-

bo Franc Žvikart, poklicni čebelar, sicer pa absolvent čebelarške šole v Ljubljani, doma iz Slovenskih Konjic in moj sošolec v nižji gimnaziji na Ravnah na Koroškem. Tedaj so jih namreč prodali takratnemu čebelarstvu "Rog" iz Ljubljane.

- Čebelarški krožek na šoli je podjetje Medex zaprosil za deset pajčolanov za zavarovanje krožkarjev pri delu s čebelami - zlasti naših nežnih in lepih sošolk, ter za 10 ali 15 Zanderjevih prašilčkov za plemenilno postajo, ki smo jo uredili v parku pod šolo. Vse, za kar smo prosili, smo tudi dobili, šola pa je prispevala sohe za namestitvev prašilčkov.

- Čebelarско društvo za Maribor in okolico - Čebelarška zveza Maribor - je darovala krožku I. in II. del knjige Sodobno čebelarstvo, pa tudi drug droben pribor in pripomočke za čebelarstvo. Tedaj je društvo vodil Peter Močnik, sicer šolski nadzornik v pokojku.

- Vodja učiteljev praktičnega pouka na Srednji kmetijski šoli v Mariboru prof. Franc Lomberger je krožku podaril paviljonček za tri AŽ panje 10-satarje, uporabili pa naj bi ga za našo vzorčno plemenilno postajo za trotarje. Vse to je prevzel pokojni prof. Franc Lobnik st. Za pouk čebelarstva je skrbel polnih 12 let, vse do leta 1970 ali 1971, ko se je preselil iz šolskega splotja SKŠ Maribor. Po ustnem izročilu je Franc Lobnik razširil čebelarstvo Kmetijske srednje šole v Mariboru v treh ali štirih letih na 120 AŽ panjev in 30 LR panjev. Z njimi so čebelarili, dokler ni morala šola del panjev oddati nastajajočemu družbenemu čebelarstvu v Mariboru.

Sicer pa je bil Franc Lobnik izjemno vsestranski človek. Bil je ustanovitelj in od 1950 do 1958 predsednik planinskega društva v Slovenskih Konjicah. Njegov najpomembnejši dosežek na tem področju je postavitvev 30 m visokega razglednega stolpa na 1517 m nadmorske višine na

Rogli na Pohorju. Ta točka je še zdaj najvišja razgledna točka na Pohorju. Za zasluge pri delu v planinski organizaciji je prejel več priznanj in odličij, med njimi leta 1977 naslov častnega člana planinskega društva v Slovenskih konjicah, zlato značko Planinske zveze Jugoslavije leta 1962, istega leta pa tudi red dela FNRJ s srebrnim vencem. Leta 1965 je prejel posebno priznanje za delo na področju pedagogike, istega leta pa tudi posebno priznanje SZLD Maribor-center za področje tehniške vzgoje z mladino.

- V šolskem letu 1962/63 nam je Društvo ljudske tehnike Srednje kmetijske šole podelilo priznanje za tehniško vzgojo šolske mladine kot zunajšolske dejavnosti. Podobno priznanje je prejel tudi leta 1960, saj je bil čebelarški krožek tedaj vključen v društvo ljudske tehnike, ki je združevalo

vse tehniške in biotehniške dejavnosti dijakov na šoli.

- Spomladi leta 1959 smo v okviru društva ljudske tehnike in čebelarškega krožka na KSS v Mariboru priredili celodnevni seminar o naprednem čebelarjenju v LR panjskem sistemu. Pri organizaciji seminarja nam je pomagal tudi Kmetijski inštitut Slovenije, kot predavatelj pa dr. Jože Rihar. Večer prej smo prikazali 16 mm film o umetnem osemenjevanju matic. Film smo si sposodili pri britanskem veleposlanstvu v Beogradu, na predstavitev pa smo povabili člane Čebelarškega društva za Maribor in okolico. Bili smo zelo razočarani, da so prišle med nas same "sive glave", kot smo jih takrat imenovali med seboj. Žal pa se čebelarstva zborovanja skoraj 40 let pozneje v tem pogledu niso nič spremenila.

PRODAM čebele v AŽ in nakladnih panjih, čebeljo tehtnico vgrajeno v panj in stiskalnico za izdelavo AŽ satnic, inf. 0608 82 203.

KUPIM sod kostanjevega ali gozdnega medu, inf. 061 749 546.

PRODAM skodle-šinkeljne za pokrivanje čebelnjakov, vikendov, ut itd. Izdelane so iz poključkega lesa. Svetujem vse o pokrivanju, inf. 064 718 340 – Lesce.

PRODAM čebelnjak 12 x 8 m in 13 AŽ 10 S rabljeni eno sezono, inf. 0608 81 110.

ČEBELARJI! Zasnovali smo, preizkušali in letos naselili prve primerke listovnega, dvodružinskega čebeljega PANJA BRŽ, ki ima vse lastnosti, da bi se lahko razširil v naslednjem stoletju. Avtor 061 317 14 68.

PRODAM masiven lesen čebelnjak, slovenske oblike. Tloris 2,6 x 2,3 m, svetla višina 2,2 m in vrste po 8 praznih panjev AŽ 10 S ter 18 prašilčkov na vrhu, Kritina je iz salonitnih plošč, inf. 061 631 180.

ODKUPUJEM vse vrste čebeljih proizvodov, inf. 061 484 842.

SOD mešanega lipovega medu zamenjam za akacijev ali škržatov ali kateri drugi med, inf. 061 861 066.

PRODAM zaradi boleznih poceni 12 družin na AŽ 10 S, čebele so nakrmljene za zimo, očiščene od varoze, najraje vse komplet, čebelnjak je 2 m dolg, postavi se kamorkoli, inf. 061 152 15 96.

PRODAM 8 novih nerabljenih AŽ 10 S panjev, inf. 067 41 117.

OBVESTILO AVTORJEM ČLANKOV

Vse avtorje člankov prosimo, da k člankom pripišejo svoj naslov, EMŠO in davčno številko. Presledki med vrsticami v tekstih naj bodo 1,5.

Urednik

DRŽAVA REGRESIRA ANALIZO MEDU

Vse čebelarje, ki želijo analitično preveriti kakovost in sestavo pridelanega medu, vabimo, naj na ČZS, Cankarjeva 3/II, 1000 Ljubljana prinesejo pol kilograma vzorčnega medu za analizo. Tisti, ki želijo svoj med zavarovati z zaščitno znamko, pa naj prinesejo dva enaka vzorca (eden ostane v arhivu).

Analiza stane le 2.210 tolarjev, razlika do polne cene analize (85 odstotkov) pa bo plačana iz državnega proračuna do porabe za to določenega denarja. Vse čebelarje zato vabimo, naj ponujeno priložnost izrabijo v celoti. Podrobnejše informacije dobite po telefonu številka 061- 210 992.

ČZS

Čebelarstva zadruga

NEKAR

Avsčeva 5

1 122 Ljubljana

☎ (061) 484 842 (Švigelj Anton)

☎ inf. pred 8 uro in po 20 uri

☎ (061) 159 08 94 (Seražin Boris)

Na zalogi

- Kozarci za med velikosti:

720 ml 32 Sit

370 ml 23 Sit

- Kovinski pokrovi Twist OFF

fi 82 mm 14 Sit

fi 66 mm 10 Sit

- Kartoni za kozarce 60 Sit

- Vreče za 200 l sode za med, za higiensko
spravljanje medu v kovinskih sodih 150 Sit

Prezmem kozarcev in pokrovov samo ob torkih

Ponudba velja do odprodaje zalog.

OBVESTILO

Skladno z 12. Členom pravil društva sklicujem 1. redni občni zbor Slovenskega akademskega čebelarskega društva, v ponedeljek 6. oktobra 1997 ob 15 uri v prostorih ČZS, Cankarjeva 3, v Ljubljani.

Vabljeni vsi, ki želite sodelovati v novem društvu!

Predsednik:

Dr. Janez Poklukar

JOŽE RIHAR s.p.

ČEBELARSTVO IN IZDELAVA ČEBELARSKE OPREME

- izdelujemo žične matične rešetke za vse vrste panjev, čebelarke lopatke, plastične odtočne pipe, lovilce rojev, stroje za ometanje čebel, osem satna kasetna točila
- meljemo sladkor in izdelujemo sladkorne pogače, na zalogi imamo že narejene pogače po konkurenčnih cenah - prepričajte se
- izdelujemo satnice in kuhamo voščine

Jože Rihar, Gaberje 42 1356 Dobrova; tel/fax: 061/641-106

ČEBELARSKI KOLEDAR 1998

Vodstva čebelarskih društev obveščamo, da bomo tudi prihodnje leto vsem članom, ki bodo plačali članarino Čebelarski zvezi Slovenije, podarili barvni stenski koledar z umetniškimi motivi panjskih končnic.

Posamezniki in čebelarska društva, ki bi želeli kupiti dodatno število komercialnih koledarjev, obveščamo, da jih morajo naročiti najpozneje do 10. OKTOBRA 1997.

Najmanjša naročena količina je 20 koledarjev po 350,- SIT za izvod. Na spodnji rob komercialnega koledarja (na njem ni imena ČZS) vam tiskar lahko natisne ime in znak vašega podjetja. Cene za to so naslednje: za 50 koledarjev stane enobarvni dodatni tisk 5.000,- SIT. Vsak nadaljnji izvod pa od 20 do 35 tolarjev, odvisno od števila odtisov. Vsaka naslednja barva stane še dodatnih 100 % cene osnovne barve. Ob naročilu komercialnih koledarjev se bomo dogovorili tudi za zavarovanje plačila oziroma za avans. Po 30. septembru naročil za koledarje ne bomo več sprejemali.

Vse dodatne informacije dobite na ČZS, po telefonu **061- 210 992.**

ČZS

POPRAVEK: V prejšnji številki SČ med jubilate, ki letos praznujejo 75-letniso rojstva nismo vpisali g. Rudija Brajdiha, ČD Nova Gorica, ker smo seznam društva, v katerem so navedli njegove rojstne podatke prejeli kasneje. Čestitamo mu k jubileju.

ČZS

CENIK UČIL IN OBRAZCEV ČZS

	Člani	Nečlani
OBRAZCI		
odličja A. Janše (vse stopnje)	3.000,00	
diplome - razne	50,00	
evidenčni list članstva	10,00	
<hr/>		
NALEPKA za kozarec z medom (samolepilne)	4,50	5,50
PRELEPKA - originalna polnitev	0,50	0,60
NALEPKA - zaščitna znamka	6,00	
REKLAMNI letak (100 kosov)	60,00	72,00
EKOLOŠKI LETAK - varujte čebele (100 kosov)	500,00	600,00
<hr/>		
LITERATURA		
Priročnik za začetnike	300,00	360,00
Zdravstveno varstvo čebel	1.200,00	1.440,00
Čebelarjeva opravila	1.200,00	1.440,00
Vzreja matic	1.200,00	1.440,00
Mana iglavcev, napoved gozd. medenja	1.700,00	2.040,00
Mladi čebelar	1.200,00	1.440,00
Igra - odkrivanje čebelarstva	200,00	240,00
<hr/>		
VIDEOKASETE		
Vzreja matic	2.000,00	2.400,00
Čebelarjenje	2.500,00	3.000,00
Domača čebela	4.400,00	5.200,00
Jaz, čebela	3.750,00	4.500,00
<hr/>		
Pošljemo lahko tudi po pošti.		

Čebelarstva zveza Slovenije

Časopis Slovenski čebelar je ustanovilo "Slovensko čebelarstvo društvo za Kranjsko, Štajersko Koroško in Primorsko" leta 1898.

Izdaja ga Čebelarstva zveza Slovenije, Cankarjeva 3/II, 1000 Ljubljana, tel.: (061) 210-992, fax: 126-13-35.

Časopis izhaja v Ljubljani vsakega 1. v mesecu in je oštevilčen z zaporedno številko meseca. Časopisni (izdajateljski) svet sestavljajo: Lojze Peterle, inž. Marjan Debelak, prof. Janez Mihelič, dr. Jože Šnajder, dr. Janez Poklukar, dr. Aleš Gregorc.

Uredniški odbor sestavljajo: prof. Janez Mihelič, inž. Jože Babnik, dr. Jurij Senegačnik, dr. Janez Poklukar, mag. Mira Jenko-Rogelj, inž. Marjan Debelak, dr. Aleš Gregorc in dr. Janko Božič.

Glavni in odgovorni urednik: prof. Janez Mihelič.

Lektorica: prof. Nuša Radinja.

Letna naročnina za nečlane je za leto 1997 4.500,00 SIT. Posamezna številka stane 450,00 SIT.

Članarina, skupaj z naročnino za Slovenski čebelar, je 4.000,00 SIT.

Člani imajo pravico do enega brezplačnega oglasa do 20 besed v tekočem letu, vsako nadaljnjo besedo pa plačajo po veljavnem ceniku za splošne oglase.

Cena reklamnih oglasov: cela barvna stran na ovitku 50.000,00 SIT, v sredini 30.000,00 SIT, pol strani 15.000,00 SIT, četrt strani 7.000,00 SIT. Popust pri ceni za 3- do 5-kratno objavo je 10 odstotkov, za 5- do 10-kratno objavo 20 odstotkov, za celotno objavo 30 odstotkov. Cena splošnih oglasov je 40,00 SIT za besedo, enako tudi za osmrtnice, ki vsebujejo več kot 40 besed.

Številka tolarkega žiro računa pri APP v Ljubljani je: 50101-678-48636.

Po mnenju Ministrstva za informiranje Republike Slovenije (23/39-92) je mesečnik Slovenski čebelar proizvod informativnega značaja (13. točka tarifne številke 3), za katere se plačuje 5-odstotni prometni davek.

Tiska KURIR, d.d. Ljubljana, Parmova 39.

Oblikovanje naslovnice: Boštjan Debelak.

Rokopisov in nenaročenih fotografij ne vračamo.

RAKOVEC
GUNCELJSKA 28/a
1210 LJUBLJANA ŠENTVID
Telefon – fax: (061) 152 46 77

IZDELAVA ČEBELARSKE OPREME

IZDELUJEMO:

- točila za med z ročnim ali električnim pogonom iz aluminija ali nerjaveče pločevine
- kadičnike
- lovilce rojev AŽ, LR, smukalce cvetnega prahu 330/280, matičnice
- cedila za med – enojna in dvojna
- posode za med 30, 50, 80 l
- posode in stojala za odkrivanje satja
- čebelarški pribor (vilice, univerzalne klešče, klešče za satnike, matične klešče)
- oprema za panje (razstojišča AŽ 5 do 15 – nosilci matičnih rešetk, matične rešetke – matične rešetke haneman – LR sponke – zapahi – žica za žičenje satnikov)

NOVO! TRGOVINA S ČEBELARSKO OPREMO

Cene so konkurenčne

se priporočamo!

ČEBELARSKA TRGOVINA

Olajšajte si delo pri shranjevanju sadnih sokov in vina. Shranjevanje v posodah iz nerjaveče pločevine je praktično, hitro in preprosto.
Izdelujemo vse vrste nerjavečih posod.

Delovni čas:
vsak dan od 8. do 12. ure
in od 14. do 18. ure
ob sobotah od 8. do 12. ure.

LOGAR TRADE, d.o.o., Čebelarstvo, proizvodnja in trgovina
Zupanova 1, 4208 Šenčur, tel. (064) 411-663, faks: (064) 411- 499

OBVESTILO

Vse naročnike nove knjige "OD ČEBELE DO MEDU" obveščamo, da bo knjiga izšla z zamudo, zato vam še nismo poslali položnic.

ČZS